

2023

**RAPORTUL ANUAL
cu privire la violența împotriva femeilor și
violetența în familie**

**AGENȚIA NAȚIONALĂ DE PREVENIRE ȘI
COMBATERE A VIOLENȚEI ÎMPOTRIVA
FEMEILOR ȘI VIOLENȚEI ÎN FAMILIE**

ANPCV

Lista acronimelor:

ANPCV	Agencia Națională de Prevenire și Combatere a Violenței împotriva Femeilor și a Violenței în Familie
ANOFM	Agencia Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă
ANP	Administrația Națională a Penitenciarelor
A.O.	Asociația obștească
AOPD	Alianța Organizațiilor pentru Persoane cu Dizabilități
APSCF	Alianța ONG-urilor active în domeniul Protecției Sociale a Copilului și Familiei
CAP	Centrul de asistență și protecție a victimelor și potenșialelor victime ale traficului de ființe umane
CCF	Copil, Comunitate, Familie
CDF	Centrul de Drept al Femeilor
CIPAL	Centrul Integrat de Pregătire pentru Aplicarea Legii
CJF	Centrul de Justiție Familiară
CNETIF	Centrul Național pentru Educație Timpurie și Informare a Familiei
CNFACEM	Centrul Național de Formare, Asistență, Consiliere și Educație
EMT	Echipa Multidisciplinară Teritorială
GREVIO	Grupul Consiliului European pentru acțiunea împotriva femeilor și a violenței în familie
IFIS	Institutul pentru Familie și Inițiative Sociale
IGP	Inspectoratul General al Poliției
INJ	Institutul Național al Justiției
IT	Tehnologia informației
MAI	Ministerul Afacerilor Interne
MEC	Ministerul Educației și Cercetării
MJ	Ministerul Justiției
MMPS	Ministerul Muncii și Protecției Sociale
MS	Ministerul Sănătății
UNDP	Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare
UNFPA	Fondul Națiunilor Unite pentru Populație
UNICEF	Fondul Internațional pentru Urgențe ale Copiilor al Națiunilor Unite
UN Women	Entitatea Națiunilor Unite pentru egalitatea de gen și abilitarea economică a femeilor
UNHCR	Înaltul Comisariat al Națiunilor Unite pentru refugiați

UNPRPD	Parteneriatului Națiunilor Unite cu privire la Drepturile Persoanelor cu Dizabilități
OCE	Oficiul Consiliului Europei
OIM	Organizația Internațională pentru migrație
ONG	Organizație neguvernamentală
ORU	Ordin de restricție de urgență
OSCE	Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa
OSC	Organizațiile societății civile
OP	Ordonanța de protecție
PG	Procuratura Generală
PNUD	Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare
PSEA	Prevenirea abuzului și exploatării sexuale
STAS	Structuri teritoriale de asistență socială
STOFM	Subdiviziuni teritoriale pentru ocuparea forței de muncă
SUA	Statele Unite ale Americii
VBG	Violența bazată pe gen
VF	Violența în Familie
VVF	Victimele violenței în familie

Cuprins:

DESPRE AGENȚIE.....	5
INTRODUCERE.....	6
SINTEZĂ.....	8
PILONUL I. PREVENIRE.....	10
PILONUL II. PROTECȚIE.....	39
PILONUL III. URMĂRIRE PENALĂ.....	52
PILONUL IV. POLITICI COORDONATE.....	55
CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI.....	65
ANEXE.....	68

Agencia Națională de Prevenire și Combatere a Violenței împotriva Femeilor și a Violenței în Familie (în continuare – *Agencia*) a fost constituită în temeiul art.7 alin. (2¹) din Legea nr. 45 din 01.03.2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie.

Misiunea, domeniile de activitate, funcțiile, atribuțiile, drepturile Agenției, precum și modul de organizare și funcționare a acesteia sunt reglementate prin Hotărârea Guvernului nr.926 din 29.11.2023.

Agencia este persoană juridică de drept public, cu sediul în municipiul Chișinău.

Pe lângă Agenție activează **Consiliul național coordonator** în domeniul prevenirii și combaterii violenței împotriva femeilor și a violenței în familie.

Agencia își realizează funcțiile în următoarele domenii de activitate:

- 1) *prevenirea și combaterea tuturor formelor de violență împotriva femeilor;*
- 2) *prevenirea și combaterea violenței în familie.*

Agencia este condusă de directorul general, care este asistat de un director general adjunct.

Finanțarea activității Agenției se efectuează în limitele alocațiilor aprobate în legea bugetului de stat pentru anul corespunzător și ale mijloacelor provenite din alte surse, conform legislației.

DESPRE AGENȚIE

Agencia Națională de Prevenire și Combatere a Violenței împotriva Femeilor și a Violenței în Familie (ANPCV) este autoritatea administrativă centrală din subordinea Guvernului responsabilă de implementarea politicii statului privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței în familie.

Efectivul-limită al Agenției constituie 22 de unități.

INTRODUCERE

Raportul anual cu privire la violența împotriva femeilor și violența în familie este elaborat de Agenție, cu contribuția și participarea tuturor autorităților și instituțiilor abilitate cu funcții în domeniu în conformitate cu art.8 alin. (1²) lit. j) din Legea nr. 45 din 01.03.2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie. Raportul anual se prezintă Guvernului.

Raportul anual 2023 analizează și generalizează activitățile tuturor actorilor implicați¹ asupra situației privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței în familie, în conformitate cu documentele de politici publice în domeniul ocrotirii și sprijinirii femeilor și a familiei.

**„CONVENȚIA DE LA ISTANBUL”
A FOST RATIFICATĂ DE PARLAMENTUL
REPUBLICII MOLDOVA PRIN LEGEA
NR.144 DIN 14.10.2021**

Scopul acestui Raport este de a prezenta autorităților publice, Parlamentului, Guvernului, societății și altor părți interesate principalele realizări în domeniu, problemele sistemice, observațiile și recomandările care vin să susțină activitățile de prevenire și combatere a violenței împotriva femeilor și a violenței în familie.

Raportul este structurat potrivit celor patru Piloni ai Convenției Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței în familie cunoscută ca „Convenția de la Istanbul” ratificată de Parlamentul Republicii Moldova la 14.10.2021.

Pilonul I: Prevenire. Părțile sunt obligate să investească în campanii de conștientizare și educație; instruire pentru experți în contact strâns cu

¹ **Autorități ale administrației publice centrale de specialitate:** ANPCV, MMPS, MS, MEC, MAI, MJ;

Organizații neguvernamentale, societatea civilă și parteneri de dezvoltare: Fondul Națiunilor Unite pentru Populație (UNFPA), Înalțul Comisariat al Națiunilor Unite pentru refugiați (UNHCR), Entitatea Națiunilor Unite pentru Egalitate de Gen și Abilitarea Economică a Femeilor (UN Women), Fondul Internațional pentru Urgențe ale Copiilor al Națiunilor Unite (UNICEF), Centrul Internațional „La Strada”, Centrul de Drept al Femeilor (CDF), Agențiile Organizației Națiunilor Unite, Alianța Organizațiilor pentru Persoane cu Dizabilități din Republica Moldova, Coaliția Națională „Viața fără violență”, Centrul de Resurse pentru Tineri și Femei „Dacia” etc.

victimele și programe de tratament pentru făptuitori și să abordeze rolul mass-media în eradicarea stereotipurilor de gen.

Pilonul II: Protecție. Părțile sunt obligate să protejeze victimele prin instituirea serviciilor de sprijin adecvate, cum ar fi un serviciu gratuit de linie telefonică națională; adaposturi; consiliere medicală, psihologică și juridică; precum și ajutor cu probleme locative și financiare.

Pilonul III: Urmărire penală. Părțile sunt obligate să colecteze date privind infracțiunile legate de gen; să abordeze azilul și migrația, să adopte o abordare transfrontalieră, așa cum presupun anumite forme de violență, cum ar fi căsătoriile forțate.

Pilonul IV: Politici coordonate. Părțile sunt obligate să își extindă competența de a acoperi infracțiunile comise în străinătate de resortisanții acestora; introduce o definiție diferită a „genului”, ca „roluri, comportamente, activități și atribute pe care o anumită societate le consideră adecvate pentru femei și bărbați” ca contrar definiției uzuale bazate pe sexul persoanei.

Agencia este autoritatea publică centrală responsabilă de raportarea modului de aplicare la nivel național a Convenției de la Istanbul.

Pentru a asigura implementarea eficientă a Convenției, a fost creat un mecanism de monitorizare pe doi piloni, formați dintr-un organism de experți independenți GREVIO² și un **Comitet** al părților care urmărește rapoartele GREVIO și realizează recomandări către părțile interesate.

GREVIO întocmește și publică rapoarte de evaluare a măsurilor legislative și de altă natură luate de părți pentru a pune în aplicare prevederile convenției. În cazurile în care sunt necesare acțiuni pentru a preveni un tipar grav, masiv sau persistent al oricăror acte de violență reglementate de convenție, GREVIO poate iniția o procedură specială de anchetă. GREVIO poate adopta, de asemenea, recomandări generale privind temele și conceptele Convenției.

² Grupul Consiliului European de experți pentru acțiunea împotriva violenței împotriva femeilor și a violenței în familie

SINTEZĂ

Republica Moldova s-a angajat semnificativ în lupta contra violenței femeilor, a fetelor și în familie, inclusiv prin punerea în aplicare a Convenției de la Istanbul.

În context, au fost adoptate mai multe măsuri legislative precum Legea privind prevenirea și combaterea violenței în familie³, dar și realizate un șir de modificări la o serie de legi pentru a spori protecția femeilor victime ale violenței și urmărirea penală a făptuitorilor.

Mai mult, la nivel de politici, o serie de programe naționale⁴ consecutive au oferit baza unei abordări strategice pentru prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și violența în familie. De mare relevanță sunt și pașii care au fost întreprinși de autoritățile naționale ca să înființeze mecanisme de cooperare⁵ în ceea ce privește cazurile de violență în familie și să asigure cooperare productivă între toate părțile interesate relevante.

În premieră a fost creat Primul Centru de Justiție Familială din țară, care va permite persoanelor care au trecut prin diverse forme de violență să poată beneficia de tot spectrul de servicii de care au nevoie, sub același acoperiș, în condiții de siguranță.

În domeniul protecției și sprijinului pentru femeile victime ale violenței, a fost înființat primul centru integrat de agresiune sexuală la Ungheni, care asigură îngrijiri medicale imediate, suport traumatic, expertize medico-legale și asistență psihologică de către profesioniști calificați, pentru a evita victimizarea secundară.

De asemenea, autoritățile moldovenești au depus eforturi considerabile de a oferi sprijin și protecție femeilor care fug de războiul din Ucraina.

³ Legea cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie nr.45 din 01.03.2007

⁴ Programul național privind prevenirea și combaterea violenței față de femei și a violenței în familie pentru anii 2023-2027 aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.332 din 31.05.2023; Regulamentul-cadru cu privire la activitatea Centrului de Justiție Familială al Poliției și a Standardelor minime de calitate aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.173 din 29.03.2023

⁵ Metodologia de lucru a echipei de intervenție în cazurile de violență sexuală și a Instrucțiunii de lucru a echipei de intervenție în cazurile de violență sexuală aprobată prin Hotărârea Guvernului nr.223 din 19.04.2023

Practica anterioară demonstrează că politicile și aplicarea legilor s-au concentrat în mare măsură pe violența în familie și sexuală, simțindu-se lipsa măsurilor integrate de abordare a altor forme de violență împotriva femeilor. Cu toate acestea, persistă dificultăți ce atestă o serie de probleme care necesită să fie îmbunătățite, pentru a atinge niveluri mai înalte de conformitate cu cerințele Convenției de la Istanbul.

Principalele probleme din domeniu țin de: (i) cadrul juridic insuficient în acoperirea tuturor formelor de violență, inclusiv violența digitală; (ii) lipsa de înțelegere a naturii grave și de gen a tuturor formelor de violență împotriva femeilor și violența în familie; (iii) insuficiența formării și cooperării profesionale a acelor profesioniști care sunt primii în linie de a oferi sprijin și protecție victimelor, precum și a celor al căror rol este să asigure acest lucru; (iv) deficitul programelor pentru reabilitarea victimelor și agresorilor în întreaga țară; (v) lipsa campaniilor de conștientizare și a cercetărilor asupra tuturor formelor de violență împotriva femeilor; (vi) accesul redus al victimelor la despăgubiri în procedurile civile și penale; etc.

Grupul de experți al Consiliului Europei pentru acțiunea împotriva violenței împotriva femeilor și a violenței în familie (GREVIO) a evaluat, pentru prima dată, Republica Moldova și a publicat primul său Raport⁶. Raportul conține o analiză comprehensivă a implementării prevederilor Convenției de la Istanbul în Republica Moldova. Acesta recunoaște pașii făcuți de țară pentru a se conforma tratatului și identifică domeniile în care este încă nevoie de progres.

GREVIO a evidențiat câteva măsuri pozitive juridice privind îmbunătățirea cadrului legislativ național, dar a și observat o serie de probleme în care se justifică acțiunile de îmbunătățire pentru a atinge niveluri mai ridicate de conformitate cu cerințele Convenției de la Istanbul.

Pentru înlăturarea deficiențelor constatate de experți, sunt necesari pași concreți și coerenți din partea autorităților publice implicate, care să asigure **consolidarea capacităților statului** în domeniul protecției și sprijinirii femeilor și fetelor victime ale violenței în bază de gen, inclusiv prin implementarea recomandărilor GREVIO.

⁶ <https://rm.coe.int/grevio-s-baseline-evaluation-report-on-legislative-and-other-measures-/1680ad46a1>

PILONUL I. PREVENIRE

Prevenirea include măsuri preventive timpurii, cum ar fi schimbarea tiparelor sociale și culturale a comportamentului femeilor și bărbaților, eradicarea prejudecăților și stereotipurilor de gen, precum și măsuri pentru întreaga societate, cum ar fi conștientizarea și asigurarea pregătirii adecvate a tuturor profesioniștilor.

1.1. Campanii de sensibilizare

{Activități de sensibilizare cu privire la diferitele forme de violență, caracterul devastator al acestora și impactul pe care îl au asupra femeilor și copiilor}

În perioada de referință, în vederea sporirii conștientizării publice cu privire la violența bazată pe gen și violența în familie, au fost desfășurate mai multe activități de sensibilizare după cum urmează:

- ✓ a fost desfășurată **campania națională** „16 zile de activism împotriva violenței în bază de gen”⁷ și organizată o masa rotundă cu genericul „Rupem cercul violenței împreună.” La eveniment au participat deputate, reprezentanți ai Guvernului Republicii Moldova, autorităților publice locale, societății civile, precum și ale comunității internaționale. În cadrul dialogului au fost evidențiate datele alarmante privind violența împotriva femeilor în Moldova, inclusiv faptul că 55% dintre femei consideră că violența în familie este o problemă privată. Totodată, au fost abordate acțiunile guvernamentale de prevenire și combatere a violenței, inclusiv crearea Agenției naționale pentru prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și Programul național pentru anii 2023-2027. În cadrul campaniei a fost organizat un eveniment în cadrul căruia au fost abordate provocările cu care se confruntă *femeile de etnie romă*, în special cele legate de fenomenul violenței în familie⁸. Ca rezultat, 23 de femei de etnie romă au fost informate despre

⁷ Platforma deputatelor din Parlamentul Republicii Moldova, Centrul de Drept al Femeilor, UNDP Moldova, PNUD, UNFPA Moldova, UNICEF Moldova, UN Women Moldova

⁸ UN Women cu sprijinul financiar al Guvernului SUA

mecanismele existente de protecție, accentuând necesitatea conștientizării și a măsurilor active de susținere. Au mai fost realizate inclusiv, peste 120 de activități de sensibilizare privind prevenirea și combaterea VF cu tematici diverse, cum ar fi: „Ai dreptul să trăiești în siguranță”; „Nu tolera să fii o victimă a violenței”; „Cum să previi violența în familie”; „Stop violența”; „Alege și TU să trăiești VIAȚA fără violență în familie”, etc. Evenimentele au implicat în jur de 10 mii participanți⁹. În același timp, pentru EMT din UTA Găgăuzia au fost organizate instruirii¹⁰ cu genericul „Intervenția multidisciplinară în cazurile de violență în familie” și „Consolidarea eforturilor de prevenire și combatere a violenței domestice pe teritoriul UTA Gagauzia”; etc.

- ✓ a fost lansată **campania online** „Bodyright”¹¹. Bodyright este prima marcă de „copyright”, care cere protecție împotriva violenței digitale. Scopul campaniei este de a determina companiile IT și factorii de decizie să ia încălcarea drepturilor omului și protejarea autonomiei corporale online la fel de serios, precum se ia încălcarea drepturilor de autor. Elementul central al campaniei Bodyright este simbolul ‘b’ – un drept de autor inedit pentru corpul uman;
- ✓ a fost organizată **campania** „Rupe tăcerea. Suntem alături”¹². Aceasta a avut ca scop promovarea coeziunii sociale și creșterea gradului de informare privind formele de violență și serviciile disponibile pentru victimele violenței. Campania s-a desfășurat în raioanele Cahul, Edineț, Comrat și municipiile Chișinău și Bălți, și a cuprins o serie de evenimente de informare comunitară, activități bazate pe dialog pro-activ privind problema violenței în bază de gen, ateliere de creație și alte activități pentru copii și părinți;

⁹ Structurile teritoriale de asistență socială (STAS) și prestatorii de servicii specializate

¹⁰ Organizația Internațională pentru Migrație

¹¹ Fondul Națiunilor Unite pentru Populație (UNFPA)

¹² Fondul Națiunilor Unite pentru Populație (UNFPA), Înalțul Comisariat al Națiunilor Unite pentru refugiați (UNHCR), Entitatea Națiunilor Unite pentru Egalitate de Gen și Abilitarea Economică a Femeilor (UN Women) și Fondul Internațional pentru Urgențe ale Copiilor al Națiunilor Unite (UNICEF) în parteneriat cu Ministerul Muncii și Protecției Sociale

- ✓ a fost desfășurată **campania** „UNiTE” a Secretarului General al Organizației Națiunilor Unite, cu genericul „Să investim în prevenirea violenței împotriva femeilor și fetelor”, punându-se accent pe importanța finanțării diferitelor strategii de prevenire și combatere a acestui fenomen¹³. Campania a fost inaugurată printr-o expoziție imersivă de artă digitală „Răsărind din umbră: Soarele nu pălește niciodată”¹⁴ care a ilustrat istoriile a patru femei din Moldova și Ucraina, din diferite medii și vârste, afectate de diferite forme de violență. Angajații sistemului administrației penitenciare, a organelor de probațiune, dar și persoanele custodiate, au desfășurat acțiuni de informare, susținere și sensibilizarea publicului larg promovând sloganul campaniei;
- ✓ a fost desfășurată **campania** „#DenimDayMoldova” tradițional, în ultima zi de miercuri a lunii aprilie¹⁵, în vederea creșterii gradului de conștientizare asupra infracțiunilor cu caracter sexual. Campania și-a propus să crească înțelegerea societății cu privire la toleranța zero față de violența sexuală prin promovarea relațiilor bazate pe consimțământ în orice cuplu;
- ✓ a fost lansată **campania** de sensibilizare și mobilizare socială împotriva violenței sexuale „Prinde aripi. Set Free”¹⁶. Campania a avut drept scop promovarea toleranței zero față de violența sexuală, acordarea unui răspuns holistic bazat pe nevoile victimelor violenței sexuale, precum și mobilizarea actorilor implicați în prevenirea și combaterea violenței sexuale;
- ✓ a fost organizată de colaboratorii Inspectoratului General al Poliției o campanie internațională, precum și alte 12 **campanii** de conștientizare la nivel local. A fost asigurată participarea la 7 emisiuni și interviuri, fiind elaborate 152 de publicații în rețelele de socializare și 370 publicații

¹³ UN Women, cu susținerea Guvernului Republicii Moldova și a organizațiilor societății civile

¹⁴ Expoziția a fost realizată de UN Women Moldova cu susținerea Guvernului Republicii Moldova și cu sprijinul financiar al Uniunii Europene, Guvernului SUA, Suediei și Guvernului Japoniei

¹⁵ Centrul Internațional „La Strada”

¹⁶ UNFPA Moldova în parteneriat cu Guvernul și Parlamentul Republicii Moldova, Centrul Internațional „La Strada” și Centrul de Drept al Femeilor (CDF)

în presă. La capitolul instruirii au fost desfășurate 21 de instruirii, la care au participat 1078 de angajați;

- ✓ au fost organizate peste 50 de **activități** diverse de sensibilizare cu implicarea profesioniștilor din domeniu, a profesorilor, organizații neguvernamentale locale, grupuri de inițiativă, asociații de business și tinerilor din toată țara, inclusiv în școli, transport, instituții vocaționale, companii comerciale și peste 280 mii de persoane au fost informate despre măsurile de prevenire, precum și măsurile de protecție în caz de abuz și cazuri de VBG¹⁷;
- ✓ au fost organizate o serie de **sesiuni de informare** cu privire la serviciile de intervenție disponibile și măsurile de protecție în cazurile de violență bazată pe gen¹⁸ în cadrul cărora 640 de femei (243 refugiate și 397 din comunitățile gazdă, inclusiv 15 femei rome) și 116 copii (120 refugiați și 43 din comunitățile gazdă) au fost informate/ți cu privire la prevenirea VBG și furnizarea de servicii specializate, inclusiv căile de referire, în cadrul a 25 de comunități (2 urbane și 23 rurale). Adicional, în cadrul aceluiași parteneriat, au fost organizate activități de informare despre fenomenul VBG în zona de sud a țării pentru 200 persoane refugiate (96 adulți și 104 copii)¹⁹;
- ✓ au fost organizate **instruirii și workshopuri** cu genericul „Feminism, istoric, concepte de bază și aplicabilitatea Convenției de la Istanbul în asistență specializată”; „Principii și standarde pentru serviciile specializate pentru femeile victime”; „Suport în implementarea Convenției de la Istanbul: Violența psihologică & relațiile funcționale”; „Violența sexuală & consimțământul”; „Asistenta specializată și managementul de caz” destinate specialiștilor care oferă servicii specializate, precum pentru tineri și organizațiile de tineret și femei²⁰. În același timp au fost organizate instruirii de formare de formatori în elaborarea și realizarea programelor pentru adulți cu specific în

¹⁷ Centrul de Drept al Femeilor

¹⁸ Centrul de Resurse pentru Tineri și Femei „Dacia” cu susținerea UN Women și cu sprijinul financiar al Guvernului SUA

¹⁹ Asociația Obștească „Ophelia” cu susținerea UN Women și cu sprijinul financiar al Guvernului SUA

²⁰ Coaliția Națională „Viața fără violență”

domeniul prevenirii și combaterii violenței. În total au fost organizate 11 instruirii de format diferit și peste 160 de persoane instruite;

- ✓ au fost organizate două **sesiuni de instruirii**, cu tematica „Particularitățile acordării asistenței juridice garantate de stat victimelor traficului de ființe umane și victimelor violenței în familie” la care au participat 71 de **avocați** din sistem²¹;
- ✓ au fost realizate mai multe **atelier de lucru** privind activitățile de prevenire și îmbunătățire a capacităților specialiștilor din domeniul prevenirii și combaterii violenței în bază de gen²². Primul atelier „Prevenirea violenței de gen și sprijinirea victimelor războiului din Ucraina” a fost organizat pentru 50 de membri ai MDT-urilor din Cahul și Ungheni. Al doilea atelier „Prevenirea VBG și hărțuirea sexuală” a fost realizat pentru 30 de reprezentanți ai Centrului Maternal din Moldova și reprezentanți/te ai sistemului de protecție a drepturilor copilului din Chișinău. Cel de-al 3-lea atelier „Prevenirea violenței de gen și sprijinirea victimelor războiului din Ucraina – provocări și soluții” a fost organizat pentru 22 de profesioniști din 6 organizații neguvernamentale din Moldova, psiholoage și asistente sociale care lucrează cu victimele ale violenței, profund traumatizate. Obiectivele proiectului au inclus fortificarea competențelor și creșterea colaborării actorilor sociali din domeniile social, medical, ordine publică, justiție, serviciile de support „Safe Spaces” pentru suportul persoanelor strămutate în condițiile gestionării crizei umanitare. În cadrul atelierelor au participat circa 163 participanți;
- ✓ a fost organizat **atelierul de instruire** privind violența în bază de gen pentru *reprezentanții ONG-ilor* membre APSCF (64 organizații membre)²³. Subiectele abordate au vizat abordarea de tip integrat a dimensiunii de gen în acțiunile umanitare; prevenirea abuzului și exploatării sexuale (PSEA); concepte de bază privind violența în bază de gen (VBG); îndrumări practice pentru a gestiona în siguranță

²¹ Consiliul Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat în colaborare cu Institutul Național al Justiției

²² Echipa RCTV Memoria

²³ UNCHR în parteneriat cu UNFPA

dezvăluirile legate de violență în bază de gen; integrarea VBG în ciclul unui program: evaluare, analiză și planificare, mobilizarea resurselor, implementare, coordonare, monitorizare și evaluare;

- ✓ a fost organizată **expoziția**-document „Nu dați vina pe haine!”, care a prezentat poveștile și îmbrăcămintea reconstituită a nouă femei și fete adolescente din Republica Moldova, în momentul în care au fost abuzate sau hărțuite sexual. După expoziție a fost organizată o lecție publică pentru audienții Institutului Național al Justiției și studenți ai Universității de Stat din Moldova²⁴;
- ✓ a fost realizat **proiectul** „Abilitarea femeilor, comunităților locale și a refugiaților în Moldova”. Proiectul prin activitățile sale contribuie la promovarea egalității de gen și împuternicirea economică, socială și educațională a femeilor în zece raioane ale Republicii Moldova. În rezultatul implementării proiectului 30 de persoane, 15 femei inclusiv 5 femei refugiate din Ucraina și 15 bărbați din raioanele Orhei, Soroca, Glodeni, Căușeni, Ștefan Vodă, Ialoveni, Criuleni, Cimișlia, Dondușeni și Florești au cunoștințe consolidate pentru a contribui la promovarea egalității de gen. Participanții la program vor prezenta idei de proiect în domeniul de referință și vor avea posibilitatea de a accesa granturi în valoare de 10 mii dolari SUA pentru realizarea inițiative propuse²⁵;
- ✓ a fost elaborată și diseminată **broșura** „Istorii care inspiră ” care prezintă istoriile a cinci femei puternice și determinate, cinci istorii care inspiră și îndeamnă la reflecție. Broșura prezintă răspunsul specialiștilor la întrebările cele mai frecvent adresate de către persoanele ce au trăit violența²⁶;
- ✓ a fost dezvoltat și distribuit un **ghid** de informare a populației despre fenomenului violenței în familie²⁷. Subsidiar, a fost elaborat și un **ghid** despre violența sexuală, concentrându-se asupra descrierii acestei forme

²⁴ Centrul de Drept al Femeilor în parteneriat cu Institutului Național al Justiției

²⁵ Centrul de Drept al Femeilor

²⁶ Centrul de Drept al Femeilor

²⁷ Asociația pentru Drepturile Omului Lex XXI cu suportul UN Women și sprijinul financiar al Guvernului SUA

de violență și a instrumentelor legale disponibile în Republica Moldova pentru protejarea supraviețuitoarelor/-torilor;

- ✓ au fost discutate și prezentate **opiniile** reprezentanților Agenției Naționale a Penitenciarelor despre propria implicare, experiență, subiecte legate de integrarea dimensiunii de gen și prevenirea violenței în sistemul penitenciar, precum și rolul asociațiilor de femei în instituțiile de forță din Republica Moldova²⁸;
- ✓ au fost implementate **activități** din cadrul proiectului „Mainstreaming a disability inclusive humanitarian response to the Ukrainian refugee crisis”, parte a Programului „Partnership on the Rights of Persons with Disabilities”²⁹;
- ✓ au fost realizate 8 apariții **media**, participări la emisiuni TV, emisiuni radio și podcasturi și distribuite 36 mii de materiale informative, inclusiv în transportul public³⁰;
- ✓ au fost realizate și distribuite online 3 **spoturi video**³¹ prin intermediul cărora s-a încurajat denunțarea VBG și promovat solidaritatea între femeile din comunitățile gazdă și cele din Ucraina. Adicional, acestea au fost instalate patru **panouri de publicitate** socială în orașele Bălți, Dondușeni, Fălești și Sângerei în scopul încurajării denunțării cazurilor de violență în bază de gen, reflectând un efort de a sensibiliza și promova o toleranță zero față de fenomenul violenței;
- ✓ au fost realizate alte 2 **spoturi video** în scopul conștientizării riscurilor și încurajării victimelor violenței împotriva femeilor și VF să raporteze cazurile de violență și să solicite ajutorul de la autoritățile competente și serviciile specializate³².
- ✓ au fost organizate ateliere de sensibilizare pentru profesioniști privind violența față de femei și fete prin prisma Convenției de la Istanbul, în cadrul cărora au participat 86 de persoane (70 de femei și 16 bărbați) din

²⁸ Clubul de Presă „Pentru o viață cu demnitate, fără discriminare și violență în bază de gen”

²⁹ Alianța Organizațiilor pentru Persoane cu Dizabilități din Republica Moldova în calitate de partener al Fondului Națiunilor Unite pentru Populație (UNFPA)

³⁰ Centrul de Drept al Femeilor

³¹ Asociația pentru Drepturile Omului Lex XXI cu suportul UN Women, și sprijinul financiar al Guvernului SUA

³² Agențiile ONU. Spoturile pot fi accesate la link-urile <https://s9.ro/1zv3> și <https://shorturl.at/fCNTY>.

trei grupuri diferite de profesioniști (jurnaliste, asistenți/e psihopedagogici și ofițeri/e de probațiune/penitenciare) care și-au îmbunătățit cunoștințele prin explorarea aprofundată a Convenției de la Istanbul, a cadrului juridic național și a celor mai bune practici din Republica Moldova cu privire la VFF/VF.³³

1.2. Mass media și sectorul privat

{Încurajarea mass-media și a sectorului privat în stabilirea de standarde care consolidează rolurile de gen respectuoase și contestă atitudinea care justifică violențe împotriva femeilor}

În cadrul campaniei naționale „16 zile de activism împotriva violenței de gen”, mai multe portale de știri și mass media³⁴, dar și o serie de entități din sectorul privat³⁵, au fost implicați în diseminarea mesajelor de încurajare a victimelor și martorilor violenței împotriva femeilor să caute ajutor. Mesajele au fost publicate pe paginile web și de socializare a acestora.

În cadrul unui podcast a Ziarului de Gardă, pentru prima dată a fost discutată public problema femicidului în Republica Moldova de către mass-media de investigații.

1.3. Educație

{Includerea de materiale didactice despre egalitatea de gen, violența bazată pe gen, rezolvarea non-violentă a conflictelor și dreptul la integritate personală în programele formale la toate nivelurile de educație}

În perioada de raportare au fost elaborate și aprobate trei **metodologii**³⁶, inclusiv:

- 1) Ghidul metodologic pentru educatorii, care lucrează cu copii în situații de risc (cu accent pe refugiați);

³³ Consiliului Europei

³⁴ diez.md; moldova1.md; trm.md; tvrmolodva.md; realitatea.md; noi.md, etc.

³⁵ Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică; Î.C.S. PremierEnergy, etc.

³⁶ În colaborare cu UNICEF și Centrul Național pentru Educație Timpurie și Informare a Familiei (CNETIF)

- 2) Ghidul metodologic pentru psihologii, care lucrează cu copii în situații de risc (cu accent pe refugiați);
- 3) Ghid/Instrucțiune pentru părinți privind acordarea sprijinului psihemoțional copiilor de până la 7 ani în situații de risc (cu accent pe refugiați).

În scopul familiarizării aplicării suporturilor metodologice elaborate, au fost organizate 3 seminare de instruire (16 sesiuni on-line) pentru educatorii din grădinițe și psihologii, care lucrează cu **copiii refugiați**, precum și pentru părinții/îngrijitorii acestora,. De aceste instruirii au beneficiat 522 de educatori, 65 de persoane și psihologi, inclusiv din toate SAP-urile, precum și 400 de părinți/îngrijitorii copiilor refugiați și circa 700 de copii refugiați.

Pe parcursul anilor 2022-2023 a avut loc pilotarea **Ghidului de guvernare democratică a școlii** (pilotat în 49 de instituții), care s-a finalizat cu aprobarea acestuia prin Ordinul Ministerului Educației și Cercetării nr. 1673/2023.

În anul 2023 au fost achiziționate și editate 40 de titluri de **manuale școlare** și lansată achiziția pentru alte 67 de titluri noi, în conformitate cu prevederile noului Regulament cu privire la selectarea și achiziția manualelor școlare³⁷. Potrivit Regulamentului, în fișa de evaluare a calității proiectului de manuale criteriu II este Criteriul nediscriminatoriu după care vor fi evaluate toate proiectele de manuale școlare. Iar pct.II.4 stabilește cerința ca informația transmisă prin text, imagini, hărți, grafice, tabele, diagrame, simboluri să respecte echilibrul de gen.

În toate **clasele I-XII**, continuă implementarea disciplinei obligatorii „Dezvoltare personală”, cu modulele „Identitatea personală și relaționarea armonioasă”, „Asigurarea calității vieții”, „Modul de viață sănătos”, „Proiectarea carierei profesionale și dezvoltarea spiritului antreprenorial” și „Securitatea personală”.

³⁷ Aprobata prin Ordinul Ministrului nr.300/2022

Totodată, în **clasele X-XII**, continuă implementarea disciplinei opționale „Relații armonioase în familie”.

Pentru Comisiile metodice raionale și a ariei curriculare „Educație socioumanistică” din **instituțiile de învățământ secundar general** le-au fost recomandate domenii de extindere a experiențelor didactice și metodologice prin prisma următoarelor subiecte:

- ❖ Strategii didactice de valorizare a demnității umane, a drepturilor omului și a diversității culturale;
- ❖ Implicarea elevilor în activități de monitorizare a drepturilor omului/copilului;
- ❖ Abordări didactice de formare a competențelor civice și sociale;
- ❖ Formarea competențelor de participare a elevilor la procesul decizional privind toate aspectele care afectează viața copilului în instituția de învățământ;
- ❖ Formarea comportamentului civic și responsabil prin implicarea în activități de voluntat.

În **instituțiile de învățământ superior cu profil pedagogic**, ciclul I - Licență și ciclul II – Master, studii integrate, la componenta de orientare socio-umanistică au fost incluse cursuri de prevenire a violenței față de femei și violenței în familie.

Totodată în domeniul „**Drept**”, în programele de studii, ciclul I – Licență și ciclul II – Master, este abordat subiectul combaterii violenței în familie și a violenței în bază de gen, fiind axat pe Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței față de femei și a violenței în familie.

La **Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”** pentru studenți și medicii clinicieni este propus cursul opțional „Violența în familie și în bază de gen”.

Universitatea de Stat din Moldova în parteneriat cu Ministerul Muncii și Protecției Sociale, Organizația Internațională a Migrației (OIM), Inspectoratul General al Poliției (IGP), Platforma pentru Egalitate de Gen, Gender-Centru,

Hope'87 cu suportul financiar al Biroului pentru Populație, Refugiați și Migrație al Departamentului de Stat al Statelor Unite ale Americii (SUA) a desfășurat Conferința științifico-practică „Strategii de prevenire a violenței în bază de gen în contextul multiplelor crize” (28 noiembrie) și dezbateră publică cu tinerii/studentii din cadrul Universității cu tematica „Prevenirea violenței în bază de gen prin investiții în educație și conștientizare (29 noiembrie).

În cadrul **Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI**, Catedra „Drept penal și criminologie” a revizuit curriculum la disciplina „Drept penal. Partea Specială”. Astfel, la temele „Infrațiuni contra vieții și sănătății” și „Infrațiuni contra familiei și minorilor” s-a punctat asupra infracțiunilor ce cuprind aspectele legate de aplicarea violenței față de femei și a violenței în familie.

La disciplina „**Criminologie**” la temele „Victimologia” și „Prevenirea criminalității” s-a punctat asupra trăsăturilor victimologice a victimelor femei ale violenței și asupra aspectelor de prevenire și combatere a violenței în familie. Subiectele privind dezvoltarea și relaționarea armonioasă, sănătoasă și nonviolentă instituite în Convenția de la Istanbul, au fost incluse și în lista temelor studiate la disciplina „Protecția juridică a drepturilor omului” în cadrul Ciclului I și Ciclului II de studii.

La **Ciclul II de studii**, la programele „**Drept penal**” și „**Drept polițienesc**”³⁸, este studiată unitatea de curs „Prevenirea și combaterea violenței în familie”, unde sunt abordate următoarele tematici:

- Aspecte introductive privind fenomenul violenței în familie;
- Egalitatea de gen în Republica Moldova: stare actuală și perspective;
- Obligațiile pozitive ale statului în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului în materie de violență în familie;
- Compatibilitatea legislației Republicii Moldova cu prevederile cadrului normativ internațional în materie de prevenire și combatere a violenței împotriva femeilor și a violenței în familie;

³⁸ 120 ECTS și 90 ECTS

- Strategii de prevenire și combatere a violenței împotriva femeilor și a violenței în familie;
- Răspunsul sistemului de justiție la cazurile de violență în familie;
- Mecanisme de soluționare a actelor de violență în familie. Ordonanța de protecție și ordinul de urgență de restricție;
- Particularitățile prevenirii violenței în familie;
- Jurisprudența CtEDO în contextul prevenirii și combaterii violenței în familie.

La fel, în cadrul **Ciclului II** de studii, la programele „**Drept polițienesc**”, este studiată unitatea de curs „Protecția specială a copiilor aflați în situații de risc”, unde sunt abordate următoarele tematici:

- Accepțiuni generale privind siguranța și protecția copilului;
- Protecția drepturilor copilului în Republica Moldova;
- Vulnerabilitățile copilului, cauzele și consecințele situațiilor de risc;
- Comunicarea cu copiii în contact cu sistemul de justiție;
- Sistemul de protecție și asistență a copilului din Republica Moldova;
- Particularitățile intervenției poliției la identificarea, evaluarea, referirea, asistența și monitorizarea cazurilor copiilor aflați în situații de risc;
- Răspunderea juridică pentru încălcarea legislației cu privire la protecția copiilor;
- Particularități ale intervenției față de copil în diferite situații.

În anul 2023, au fost organizate și desfășurate mai multe **evenimente educativ-științifice**, după cum urmează:

- ✚ **Seminarul științific** „Colorează lumea în oranj: Să eliminăm violența împotriva femeilor, acum!”³⁹. Obiectivul principal a fost sensibilizarea și familiarizarea studenților cu fenomenul violenței asupra fetelor și femeilor. În cadrul seminarului științific au fost discutate rapoarte (comunicări) științifice cu următoarele tematici: (i) Stop violența față de fete și femei; (ii) Colorează lumea în Orange: Stop violența în bază de

³⁹ Cercul Științific Studentesc „Areopag” din cadrul Catedrei „Drept public, securitate a frontierei, migrațiune și azil”

gen; (iii) Sparge tăcerea și spune stop violența; (iv) Spunem NU violenței față de fete și femei; (v) Uniți împotriva violenței față de femei; (vi) Prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor.

- ✚ **Masa rotundă studențească** cu genericul „Prevenirea și combaterea violenței împotriva femeii”⁴⁰. Sesiunea a avut drept scop reafirmarea importanței respectării drepturilor omului și eliminarea din societate a violenței în bază de gen. Totodată, s-au evidențiat și efectele grave ale acestui fenomen, atât asupra femeii, în special, cât și asupra familiei, în general. În urma dezbaterilor participanții au lansat un apel către femei și fete din întreaga societate, să nu tolereze abuzul și să denunțe orice formă de violență formulând în acest sens și un slogan: „Fiecare femeie merită o viață trăită în demnitate!”.
- ✚ **Lección informativă** realizată la Catedra „Drept privat” de un formator în domeniul egalității de gen, liderism feminin, coordonator pentru gen și tineret la Corpul Păcii⁴¹. Scopul lecției s-a axat pe sensibilizarea și impulsivarea studenților spre cercetarea multiaspectuală a fenomenului violenței în familie, precum și a activității de prevenire și combatere a acestuia. Întrunirea a avut obiectivul de a familiariza tinerii cu fenomenul violenței împotriva femeilor, care își lărgeste arealul de manifestare și în mediul on-line, fiind evidențiat impactul negativ efectele grave pe care le are asupra femeii, în mod special, asupra familiei și societății în general.
- ✚ **Conferința științifică studențească** cu genericul „Promovarea drepturilor omului prin prevenirea și combaterea violenței în baza de gen”, ediția a VIII-a⁴². La conferință au fost analizate aspecte privind tendințe actuale ale fenomenului violenței în familie; prevenirea și combaterea violenței asupra femeilor; impactul pandemiei (COVID-19) asupra violenței în familie; prevenirea și combaterea violenței în bază de gen în mediul online; impactul negativ al violenței din mediul online asupra copiilor; asigurarea egalității de șanse pentru femei și bărbați –

⁴⁰ Centrul științific „Areopag” al Catedrei „Drept public și securitate a frontierei, migrație și azil”

⁴¹ Eugenia Iurco

⁴² Cercul științific „Academos” din cadrul Catedrei „Drept polițienesc”

premisă în prevenirea și stoparea violenței în bază de gen; bune practici privind asigurarea egalității de gen în sistemul polițienesc; cadrul normativ privind violența în familie; fenomenul violenței în instituția de învățământ; etc.

- ✚ **Activitatea științifică** cu genericul „Violența în familie și în bază de gen”, la care au participat audienții cursurilor de pregătire inițială, ofițeri, cu prezentarea informațiilor, spoturilor video cu referire la necesitatea prevenirii și contracarării violenței față de femei și fete. Tematicile rapoartelor prezentate au abordat prevederile Convenției de la Istanbul, măsurile de protecție a victimelor violenței, combaterea stereotipurilor de gen etc. Dialogul s-a axat pe identificarea soluțiilor de eradicare a violenței în bază de gen, prin înaintarea inițiativelor comune, implementarea programelor de prevenire și răspuns la nivel local și național, menite să crească gradul de conștientizare.
- ✚ **Inițiativa „ABC-ul Egalității”⁴³**. În cadrul acesteia au fost realizate activități de sensibilizare privind egalitatea, diversitatea, toleranța și acceptarea în mediul școlar, destinate copiilor, și activități focus grup pentru părinții copiilor cu dizabilități. Activitățile au avut ca obiectiv promovarea valorilor umane și creșterea gradului de conștientizare a copiilor privind acceptarea diversității umane, cultivarea empatiei și compasiunii față de sine și semenii. Astfel, au fost desfășurate 17 activități de sensibilizare în raioanele Edineț, Dondușeni, Drochia, Nisporeni, Anenii Noi, Soroca, Ialoveni, Hîncești, Sîngerei și Glodeni la care au participat cca 450 de elevi din instituțiile de învățământ.

În cadrul **Rețelei Naționale a Centrelor de tineret**, cu o acoperire teritorială de peste 75 % din numărul unităților administrativ-teritoriale de nivelul II, în perioada anului 2023 au fost desfășurate **atelier de instruire** cu tematicile:

- ✓ „Prevenirea exploatării și abuzului sexual (PSEA)”;
- ✓ „Prevenirea și abordarea violenței în bază de gen (VBG)”.

⁴³ Asociația Obștească „Prietenii mei” în parteneriat cu Centrul Republican de Asistență Psihopedagogică cu sprijinul financiar al Guvernului Elveției „Swiss Cooperation în Moldova”

În cadrul instruirilor peste 20 lucrători de tineret au fost familiarizați cu conceptele generale și măsuri privind protecția împotriva exploatarei și abuzului sexual, precum și cu standardele minime pentru prevenirea violenței în bază de gen în contextul lucrului cu tinerii. Activitățile au contribuit nemijlocit la consolidarea cunoștințelor managerilor Centrelor de tineret privind factorii care declanșează aceste fenomene în rândul tinerilor, dar și care sunt strategiile de prevenire a acestora în lucrul cu tinerii.

Totodată, în temeiul Ordinului Ministrului nr.27/2023, nr.43/2023, nr.208/2023 și nr.212/2023, 40 de formatori - cadre didactice, psihologi și specialiști din cadrul organelor locale de specialitate în domeniul învățământului, au participat la **sesiunile lunare de formare** dedicată combaterii și prevenirii fenomenului de bullying la nivel național, care s-au referit la facilitarea programelor de intervenție cu elevii (copii și adolescenți), cadrele didactice, specialiștii echipelor multidisciplinare din școli și părinții.

Cu suportul Consiliului Europei a fost organizat și un **atelier de formare** pentru consilierii de probațiune și ofițerii din penitenciare. Activitatea s-a concentrat pe îmbunătățirea expertizei participanților în înțelegerea rolului profesioniștilor în prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și fetelor, precum și a violenței în familie. De asemenea pe parcursul anului 2023 au fost instruiți în total 192 angajați Serviciului de Asistență Psihopedagogică, dintre care 106 bărbați și 86 femei.

În total, în anul 2023, în diferite formate au fost instruiți un număr de 58 de consilieri de probațiune în intervenția și prevenirea violenței în familie. Aceste instruirii au avut loc atât în cadrul Institutului Național al Justiției, conform Planului calendaristic modular de formare continuă a consilierilor de probațiune, cât și în alte formate la inițiativa Inspectoratului Național de Probațiune și cu suportul partenerilor de dezvoltare.

1.4. Combaterea stereotipurilor de gen

{Promovarea schimbărilor în modelele sociale și culturale de comportament ale femeilor și bărbaților}

În iunie 2023, a avut loc evenimentul de totalizare a primei ediții a **Programului regional** „Uniunea Europeană pentru Egalitatea de Gen: Împreună împotriva stereotipurilor de gen și a violenței în bază de gen”⁴⁴, în cadrul căruia s-a desfășurat și campania „Se poate și altfel. Fără stereotipuri”. Proiectul a avut ca scop promovarea egalității de gen, combaterea stereotipurilor privind rolul femeilor și bărbaților în familie și societate, sporirea implicării bărbaților în îngrijirea copiilor și prevenirea violenței în bază de gen, fiind implementat de bază în raioanele Strășeni, Fălești, cu anumite bune practici extinse și în alte regiuni ale țării, precum Ialoveni, Rezina, Drochia, Dondușeni. Schimbările pozitive din prima etapă a programului au fost surprinse în câteva istoriile umane despre femei și bărbați, băieți și fete, ale căror vieți s-au îmbunătățit prin noile experiențe și cunoștințe pe care le-au dobândit datorită programului. Ediția a doua a proiectului se va desfășura în perioada 2024-2026.

Împreună cu companiile de afaceri, au fost realizate mai multe inițiative⁴⁵ privind facilitarea implicării bărbaților în creșterea/educarea copiilor și accesarea concediului de paternitate prin programul „Părinte de băiat”, adresat părinților și prestatorilor de servicii din domeniul educațional privind combaterea stereotipurilor de gen, privind partajarea treburilor casnice și implicarea bărbaților în creșterea și educarea copiilor (**Cluburile Taților**).

În Chișinău, Strășeni și Fălești în parteneriat cu administrația publică locală de nivelul I și II, Centrele de Tineret au organizat 3 evenimente de Ziua Familiei, după cum urmează în Tabelul nr.1.

Tabelul nr.1

Tematica evenimentului	Scopul	Total participanți	Participanți bărbați
<i>Dialog între generații pentru familii puternice</i>	Dialogul și solidaritatea dintre generații, promovarea îmbătrânirii active și sănătoase, poveștile de succes ale persoanelor în vârstă,	110	30

⁴⁴ Finanțat de Uniunea Europeană și implementat de UN Women Moldova și UNFPA Moldova

⁴⁵ UNFPA

	abilitarea digitală a persoanelor în vârstă prin implicarea tinerilor		
Combaterea stereotipurilor de gen	Combaterea stereotipurilor de gen cu referire la partajarea treburilor casnice și implicarea egală în creșterea și educarea copiilor	40	21
Quiz cu tematica egalității de gen, Strășeni	Evaluarea și asimiliarea cunoștințelor în domeniu egalității de gen	28	28

De asemenea, campania de comunicare „Cresc un băiat, dar nu uit că este copil” a ajuns la peste 10 mii de persoane cu informație despre nevoia abordărilor educaționale sensibile la nevoile băieților, pentru a crește o generație non-violentă și sensibilă la dimensiunea de gen⁴⁶.

1.5. Promovarea emancipării femeilor

{Introducerea de programe și activități pentru emanciparea femeilor și abordarea nevoilor specifice ale persoanelor aflate în situații}

O **declarație** a femeilor și fetelor cu dizabilități a fost înaintată Ministrului Muncii și Protecției Sociale al Republicii Moldova, de către beneficiarele proiectului „Abordarea stigmatizării, discriminării și violenței pentru abilitarea femeilor cu dizabilități din Republica Moldova”⁴⁷. Proiectul a avut scopul de a contribui la depășirea stigmatizării, discriminării, și la prevenirea/combaterea violenței împotriva femeilor și fetelor cu dizabilități, integrând elementele intersectoriale.

Două ediții a **podcast-ului** „Depășim prejudecăți” realizat de o femeie cu dizabilitate au fost susținute, pentru a contribui la creșterea gradului de conștientizare cu privire la provocările și istoriile inspiraționale din rândul femeilor cu dizabilități și al mamelor cu copii cu dizabilități. Un episod a abordat subiectul declarației prezentate anterior la Ministerul Muncii și

⁴⁶ UNFPA, împreună cu partenerul de implementare Institutul pentru Familie și Inițiative Sociale, IFIS.

⁴⁷ Implementat de UN Women și PNUD în Republica Moldova, în cadrul Parteneriatului Națiunilor Unite cu privire la Drepturile Persoanelor cu Dizabilități (UNPRPD)

Protecției Sociale de către grupul de femei cu dizabilități și alt episod a analizat subiectul accesului la educație al tinerilor/relor cu dizabilități, cu participarea unei mame cu un copil cu dizabilități⁴⁸.

Pe parcursul anului 2023, au fost realizate 2 **video-uri** cu scopul de a încuraja femeile din comunitatea romă să fie promotoare a schimbării și un video privind încurajarea participării femeilor din comunitatea romă în cadrul alegerilor locale generale⁴⁹.

În scopul consolidării serviciilor și resurselor disponibile supraviețuitoarelor VBG și promovării schimbărilor durabile în societate, a fost organizat un eveniment în format de **dialog**⁵⁰, care a întrunit peste 50 de reprezentanți ai Guvernului, societății civile, prestatorilor de servicii specializate, comunității internaționale și experților din domeniu. Discuțiile s-au axat pe consolidarea legăturii dintre asistența umanitară și intervențiile de dezvoltare în contextul protecției și asistenței acordate supraviețuitoarelor/-torilor, recunoscând importanța colaborării între aceste două arii pentru a oferi sprijin adecvat și durabil. Urmare a evenimentului, recomandările vociferate de către prestatorii de servicii au fost transmise Ministerului Muncii și Protecției Sociale, în vederea îmbunătățirii prevederilor normative aferente protecției și asistenței victimelor VBG.

Pentru susținerea și facilitarea implicării femeilor în viața economică a societății, Guvernul a elaborat și lansat **Foaia de parcurs**⁵¹, care conține acțiuni ce vor încuraja antreprenoriatul feminin prin îmbunătățirea accesului femeilor la finanțare și oportunități de investiții, dezvoltare de afaceri și formare profesională. Un subiect aparte ține de consolidarea și sprijinirea contribuțiilor economice a femeilor din mediul rural.

⁴⁸ Activitatea a fost susținută în cadrul proiectului „Integrarea dimensiunii de dizabilitate în intervențiile umanitare la criza refugiaților din Ucraina”, implementat de UN Women și alte Agenții ONU, finanțat în cadrul Parteneriatului Națiunilor Unite cu privire la Drepturile Persoanelor cu Dizabilități (UNPRPD)

⁴⁹ UN Women cu sprijinul financiar al Suediei

⁵⁰ UN Women Moldova cu sprijinul financiar al Guvernului SUA

⁵¹https://consecon.gov.md/wp-content/uploads/2023/01/FP_-Abilitarea-Economica-Femeilor_12.12.22_FIN.Actualizata.pdf

În luna noiembrie 2023, a demarat implementarea Proiectului „Susținerea eforturilor multisectoriale de prevenire a violenței împotriva femeilor, prin acordarea unor servicii cuprinzătoare de asistență supraviețuitoarelor, inclusiv prin intermediul **programelor de abilitare economică**”⁵². Proiectul se bazează pe rezultatele etapei de pilotare a programului „Suport pentru co-crearea programelor de abilitare economică a femeilor supraviețuitoare a violenței în bază de gen” din anul 2022 și continuă să sprijine autoritățile publice, prestatorii de servicii, și alte părți interesate din 5 raioane selectate Soroca, Bălți, Hîncești, Telenеști și Ștefan-Vodă în implementarea programelor de scară mică co-create la nivel local. Printre rezultatele scontate ale proiectului sunt: îmbunătățirea implementării legislației în domeniu, îmbunătățirea politicilor publice, mecanismelor de coordonare, crearea unor programe și instrumente noi de abilitare economică a victimelor și supraviețuitoarelor violenței în bază de gen.

În vederea promovării **liderismului feminin**, pe parcursul perioadei de raportare cu suportul partenerilor au fost demarate mai multe programe anuale de împuternicire pentru participare și liderism a femeilor și în special a femeilor din grupurile subreprezentate. Mai multe detalii sunt prezentate în Anexa nr.1.

1.6. Programe pentru făptuitori

{Dezvoltarea programelor care să învețe făptuitorii actelor de violență în familie să adopte comportamente nonviolente și agresorii sexuali să evite recidivarea}

Întru reabilitarea comportamentului violent al agresorilor, în Republica Moldova activează Centrul de Asistență și Consiliere pentru Agresorii Familiali din or. Drochia, fiind primul centru pilot destinat pentru dezvoltarea serviciilor de reabilitare a agresorilor familiali. Centrul oferă servicii de asistență și consiliere individuală, cum ar fi: consiliere psihologică, socială și juridică, servicii de asistență și consiliere în grup ce presupune ședințe de instruire conform programului **DULUTH**. Serviciile prestate sunt gratuite cu

⁵² Centrul de Drept al Femeilor în parteneriat cu MMPS a demarat cu suportul UN Women și susținerea financiară a Suediei

program de zi, unde agresorul, pe o perioadă de la 4 până la 6 luni, se prezintă la 2 ședințe săptămânal. În perioada anului de raportare 96 de agresori familiari au participat la programe de reabilitare și consiliere, dintre care 7 femei și 89 bărbați.

Pe parcursul anului 2023 au fost **monitorizați electronic** 877 agresori familiari (850 bărbați și 27 femei). Din totalul numărului de agresori monitorizați, 99 agresori au încălcat ordonanțele de protecție, drept urmare, fiind sesizat organul de poliție. Potrivit datelor statistice se constată că gradul de încălcare a ordonanțelor de protecție din totalul numărului de agresori monitorizați electronic a constituit 11,2%. În aspect comparat, până la etapa existenței noului mecanism datele statistice pentru anul 2020 arătau o rată de recidivă a agresorilor familiari de circa 50%.

În perioada raportată au fost continuate acțiunile de aplicare la nivel național a **programului specializat de lucru** cu persoanele condamnate pentru acte de violență în familie. În scopul reabilitării persoanelor condamnate pentru acte de violență în familie, pe parcursul anului 2023 Inspectoratul Național de Probațiune a implementat două programe probaționale ce răspund nevoii criminogene de manifestare a violenței în familie, și anume:

- Programul probațional de diminuare a agresivității – în cadrul acestui program au fost antrenate 67 de persoane;
- Programul de asistență și consiliere a agresorilor familiari - în cadrul acestui program au fost antrenate 74 de persoane.

De asemenea, în scopul reabilitării acestei categorii de subiecți, au fost încheiate acorduri de parteneriat cu instituțiile specializate în lucru cu agresorii din comunitate. Astfel, 106 persoane au fost referite către Centrul de asistență și consiliere pentru agresorii familiari din or. Drochia și Centrul de Sănătate Mentală din mun. Chișinău.

În partea ce ține de obligarea agresorilor familiari să treacă programe de tratament pentru dependența și consumul abuziv de alcool, droguri sau alte substanțe psihotrope și programe probaționale de reducere a violenței, se

atestă că Ministerul Justiției a elaborat un proiect de lege amplu pentru modificarea **Codului penal** și **Codului contravențional**. În vederea asigurării unei supravegheri de conținut, cu aplicarea individualizată a spectrului necesar de obligații și a reintegrării efective a subiecților probațiunii în societate prin acest proiect de lege se propune modificarea art. 90 alin. (6) din Codul penal, care, în cazurile eliberării de pedeapsă penală instanța de judecată va fi obligată să dispună și aplicarea în privința persoanei condamnate a unei obligații prevăzute la art. 90 alin. (6) din Cod penal în funcție de profilul persoanei. Proiectul de lege a fost aprobat de către Guvern prin Hotărârea nr.355 din 07.06.2023 și a fost înregistrat în Parlament cu nr. 175 fiind adoptat în I lectură.

1.7. Rolul bărbaților și băieților

{Încurajarea implicării active și a contribuției bărbaților și băieților în prevenirea violenței}

Pe parcursul anului 2023 au fost desfășurate 30 de dialoguri HeForShe⁵³. Astfel, 13 dialoguri au avut loc în mun. Bălți, implicând 260 de participanți (13 femei și 247 de bărbați, dintre care 45 de participanți ucraineni și 215 din comunitatea gazdă). Adicional, au avut loc 6 dialoguri în or. Fălești (160 de bărbați din comunitatea gazdă), 4 dialoguri în or. Sîngerei (114 bărbați din comunitatea gazdă) și 7 dialoguri în or. Dondușeni (152 bărbați din comunitatea gazdă). În total, 641 de participanți au luat parte la aceste dialoguri, care au servit și ca apel la acțiune, îndemnând la schimbarea atitudinilor și practicilor dăunătoare care perpetuează inegalitățile de gen, subliniind rolul vital pe care bărbații și băieții îl pot juca în conducerea acestei schimbări.

În aceeași perioadă, au fost realizate și 10 interviuri cu bărbați care susțin egalitatea de gen și eliminarea VBG prin intermediul a 5 serii documentare⁵⁴, prezentând bărbați influenți profund implicați în lupta pentru egalitatea de

⁵³ Asociația pentru Drepturile Omului Lex XXI în cadrul acordului de parteneriat cu UN Women, finanțat de Guvernul SUA

⁵⁴ Asociația pentru Drepturile Omului Lex XXI cu suportul UN Women, finanțat de Guvernul SUA

gen, având potențialul de a iniția un dialog semnificativ cu privire la această problemă și de a inspira cât mai mulți bărbați să acorde atenție și să promoveze activ drepturile femeilor.

1.8. Instruirea echipelor multidisciplinare

{Instruirea profesioniștilor care lucrează cu victimele sau autorii infracțiunilor pentru a recunoaște și răspunde la cazurile de violență și a efectua referirea corespunzătoare a cazurilor}

În anul 2023 au fost realizate 17 instruirii cu participarea a 458 profesioniști, dintre care 253 femei⁵⁵. Au fost realizate atât instruirii de inițiere, cât și de formare continuă a specialiștilor cu competențe în domeniile prevenirii și combaterii violenței față de femei și a violenței în familie, asigurării egalității între femei și bărbați, drepturilor omului, non-discriminării.

În același timp au fost realizate 8 instruirii pentru judecători, procurori, asistenți judiciari, grefieri, consultanți ai procurorului⁵⁶. Tematicile seminarelor au vizat:

- Particularitățile examinării cauzelor cu privire la violența în familie/violența față de copii Asistenți judiciari/Grefieri/Consultanți ai procurorului;
- Accesul la justiție a femeilor – particularitățile aplicabilității prevederilor Convenției de la Istanbul Asistenți judiciari/Grefieri/Consultanți ai procurorului/Procurori;
- Investigarea și examinarea infracțiunilor privind violența în familie Judecători/ Procurori.

În cadrul unei cooperări interinstituționale⁵⁷, au fost realizat 9 instruirii pentru angajații poliției, care au avut drept scop consolidarea cunoștințelor teoretice și a deprinderilor practice ale angajaților poliției în domeniul aplicării

⁵⁵ Centrul de Drept al Femeilor

⁵⁶ Centrul de Drept al Femeilor în parteneriat cu Institutul Național al Justiției

⁵⁷ Centrul de Drept al Femeilor de comun cu Ministerul Afacerilor Interne, Inspectoratul General al Poliției, Centrul integrat de pregătire pentru aplicarea legii (CIPAL)

eficiente a legislației naționale cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie, inclusiv următoarele tematici:

- Cele mai bune practici de răspuns al poliției la cazurile de violență în familie;
- Prevenirea și combaterea violenței în familie;
- Sporirea abilităților de identificare, investigare și soluționarea cazurilor de violență în familie;
- Cele mai bune practici de răspuns al poliției la cazurile de violență în familie;
- Asigurarea unei abordări integrate pentru o mai bună soluționare a cazurilor de violență în familie;
- Elaborarea unui Ghid și broșură pentru asistenții sociali în prevenirea și combaterea violenței față de femei și a violenței domestice în conformitate cu prevederile Convenției de la Istanbul⁵⁸.

În 12 comunități din raionul Ungheni au fost organizate activități de creștere a gradului de conștientizare cu actori relevanți și echipe multidisciplinare pentru promovarea Serviciului Regional Integrat pentru Victimele Violenței Sexuale⁵⁹. În total, la evenimente au participat 88 de profesioniști (75 femei și 13 bărbați), membri ai echipelor multidisciplinare, inclusiv asistenți sociali, polițiști, medici, reprezentanți din școli și personal de grădiniță. Au fost organizate și sesiuni de informare în raioanele partenere ale procesului de pilotare (Fălești, Sângerei, Telenești, Călărași și Nisporeni) cu participarea la 182 de reprezentanți/te ai inspectoratelor generale de poliție, spitalelor raionale, direcțiilor de asistență socială, centrelor comunitare de sănătate mintală și centrelor prietenoase tinerilor.

Circa 114 specialiști din cadrul echipelor multidisciplinare teritoriale din raioanele Cahul și Ungheni, centrelor de maternitate, ONG-urilor și Direcției Generale pentru Protecția Drepturilor Copilului (municipiul Chișinău) și-au consolidat capacitățile în domeniul protecției și asistenței victimelor VBG,

⁵⁸ Proiectul Consiliului European „Sprijin în implementarea Convenției de la Istanbul în Republica Moldova”

⁵⁹ UN Women în parteneriat cu Centrul Internațional La Strada

precum și asupra principiilor importante ale reabilitării, în cadrul a trei ateliere tematice⁶⁰. În cadrul sesiunilor o atenție deosebită s-a acordat dezvoltării abilităților în identificarea timpurie a cazurilor de violență în bază de gen, consecințelor post-traumatice, măsurilor de sprijin și protecție, inclusiv în cazurile de hărțuire sexuală. În plus, atelierelor au constituit platforma pentru schimbul de experiență în domeniu, inclusiv în contextul războiului din Ucraina, care poate genera noi cazuri de violență împotriva femeilor și fetelor.

ONG-urile și-au dezvoltat și consolidat capacitățile profesionale în cadrul proiectului „Promovarea la nivel național și regional a unui răspuns umanitar sensibil la gen”⁶¹, prin îmbunătățirea cunoștințelor privind intervenția, mecanismele de protecție și reabilitarea supraviețuitoarelor violenței în bază de gen în cadrul unui program de mentorat, care a inclus o instruire de două zile și patru sesiuni individuale de mentorat.

Pentru a susține consolidarea cunoștințelor și capacităților specialiștilor din prima linie, prestatorilor de servicii femeilor și fetelor, în special celor în situații vulnerabile și afectate de criză, inclusiv refugiate, a fost organizată o instruire cu 2 grupe a câte 25 de participanți fiecare (din care 49 femei și un bărbat), reprezentând specialiști/ste din diferite domenii, care lucrează direct cu victimele violenței în familie sau cu alte persoane aflate în dificultate din raioanele Căușeni, Anenii Noi și Ștefan Vodă⁶². Ulterior, au fost organizate alte 2 sesiuni de formare de câte o zi, cu participarea a 11 persoane (10 femei și un bărbat), reprezentanți/te de la 5 organizații locale și grupuri de inițiativă, conduse de femei și pentru promovarea drepturilor femeilor care lucrează direct cu refugiații și persoanele aflate în dificultate. În perioada noiembrie-decembrie 2023, au fost organizate 10 întâlniri de mentorat la care au participat 54 de femei. Activitate realizată în cadrul proiectului „Consolidarea

⁶⁰ Organizate de Centrul de Reabilitare a Victimelor Torturii „Memoria” cu suportul UN Women și sprijinul financiar al Guvernului SUA

⁶¹ Implementat de UN Women cu sprijinul financiar al Guvernului SUA. Sesiunile organizate de Coaliția Națională „Viață fără Violentă” cu suportul UN Women au inclus specialiști/ste precum psihologi, avocați, asistenți sociali, etc.

⁶² AO „Raza Încrederii” a organizat cu suportul UN Women, finanțat de ambasada Japoniei în Republica Moldova

rezilienței socio-economice a femeilor și fetelor afectate de criza refugiaților din Ucraina în Moldova”, finanțat de Ambasada Japoniei în Republica Moldova.

Au fost dezvoltate 4 cursuri sensibile la aspectele de gen cu abordare intersecțională⁶³, pentru a consolida serviciile de prevenire și sprijin în contextul HIV/SIDA, care urmează să fie lansate în 2024, inclusiv: (i) Curs de educație sexuală și pentru dezvoltarea abilităților de negociere a prezervativelor; (ii) Curs pentru prevenirea violenței în bază de gen și a violenței în familie; (iii) Curs de consiliere pentru cupluri seropozitive, HIV-discordante și din grupuri cu risc crescut de infecție; (iv) Curs de parenting responsabil pentru părinții din grupurile de risc. Cursurile au fost dezvoltate în baza evaluării efectuate a serviciilor HIV din perspectiva egalității de gen folosind Instrumentul de evaluare UNAIDS (GAT) și pilotarea îmbunătățirilor efectuate în colaborare cu 2 organizații nonguvernamentale⁶⁴.

În cadrul unui parteneriat⁶⁵, au fost desfășurate 2 ateliere de sensibilizare pentru asistenți sociali, studenți ai Facultății de Asistență Socială, educatori, bibliotecari, polițiști de frontieră, specialiști din cadrul Inspectoratului Național de Probațiune și Administrația Națională a Penitenciarelor, psihologi, manageri, activiști, psihologi, avocați, activiști ai ONG-urilor privind înțelegerea violenței psihologice, a relațiilor funcționale, a violenței sexuale și a consimțământului. Grupuri de profesioniști din mass-media, profesioniști din domeniul educației și funcționari de probațiune/penitenciare orientate pentru îmbunătățirea cunoștințelor despre Convenția de la Istanbul, a cadrului juridic național și a celor mai bune practici din Republica Moldova în ceea ce privește violența și violența împotriva femeilor. În cadrul atelierelor au fost antrenați 136 femei și 19 bărbați.

Pe parcursul perioadei de referință, autoritățile și instituțiile publice, administrația publică locală, societatea civilă și organizațiile internaționale au

⁶³ „Uniunea pentru Echitate și Sănătate” cu susținerea UN Women, din cadrul fondurilor UBRAF

⁶⁴ Uniunea pentru Echitate și Sănătate (Bălți) și Inițiativa Pozitivă (Chișinău)

⁶⁵ Coaliția Națională „Viață fără Violență” de comun cu Consiliului Europei

depus eforturi în vederea consolidării capacităților resurselor umane încadrate în serviciile de asistență socială cu genericul prevenirii și combaterii VF, violenței față de copii. În acest sens, au fost organizate 12 sesiuni de instruire, cu implicarea a peste 6560 specialiști, conform Anexei nr.2.

Întru consolidarea capacităților privind prevenirea și combaterea VF la nivel local, au fost organizate 60 sesiuni de instruire/ateliere cu implicarea a 1640 specialiști (1348 femei și 292 bărbați) din cadrul STAS-urilor și 54 sesiuni de instruire destinate prestatorilor de servicii sociale specializate cu participarea a 267 specialiști, dintre care 246 femei și 21 bărbați.

Genericul evenimentelor au fost: „Violența față de copii: măsuri de identificare și protecție a copilului”, „Aspecte metodologice privind depășirea stresului, a fenomenului VF și în bază de gen în perioada de criză”, „Sporirea capacităților profesionale a actorilor antrenați în activități privind prevenirea și combaterea traficului de ființe umane și protecția victimelor”, „Abordarea stigmatizării, discriminării și violenței pentru împuternicirea femeilor cu dizabilități”, „Violența față de copii”, „Acordarea asistenței supraviețuitoarelor în cadrul Centrului de Justiție Familială”, „Formele de violență, dreptul împotriva violenței”, „Fenomenul violenței, consecințele sale precum și rolul creării unui loc sigur pentru sprijinirea femeilor trecute prin violență”, „Prevenirea violenței și asistență incluzivă pentru femeile în etate din Moldova”, „Violență în bază de gen în contextul crizei regionale generate de războiul din Ucraina”, etc⁶⁶.

Instruire pentru profesioniști și profesioniste pe subiectul relațiilor funcționale, violenței psihologice, sexuale față de femei, 66 femei și 3 bărbați, reprezentanți ai diferitelor grupuri de profesioniști (educatori/oare, psihologi/oge, asistenți/e sociali/e, ofițeri/e ai Poliției de frontieră, etc)⁶⁷.

Potrivit Planului de formare continuă, procurorii și consultanții procurorului au participat în anul 2023 la următoarele cursuri de instruire:

⁶⁶ Printre principalii susținători ai evenimentelor de instruire sunt UN Women, Consiliului Europei, Centrul de Drept al Femeilor, UNHCR, Misiunea OSCE în Moldova, UNFPA în parteneriat cu organizațiile neguvernamentale, etc.

⁶⁷ Consiliului Europei, Coaliția Națională „Viața fără violență”

- ✓ „Investigarea și examinarea infracțiunilor privind violența în familie”; 2 instruirii pentru procurori; 2 instruirii pentru consultanți ai procurorului;
- ✓ Accesul la justiție al femeilor – particularitățile aplicabilității prevederilor Convenției de la Istanbul”; 2 instruirii pentru procurori; 2 instruirii pentru consultanți ai procurorului;
- ✓ Particularitățile investigării și judecării infracțiunilor cu caracter sexual; 2 instruirii pentru procurori.

Procurorii au mai fost antrenați în activități de instruire, în afara Programului Institutului Național al Justiției, după cum urmează:

- ✓ Sesiunea de instruire privind domeniul violenței în familie și violenței sexuale „Investigarea și documentarea infracțiunilor privind viața sexuală”⁶⁸;
- ✓ Atelierul de lucru în scopul implementării proiectului „Crearea unui Centru de Justiție Familială în Moldova”⁶⁹;
- ✓ Atelierul de lucru privind asistența specializată pentru victimele în familie și violenței sexuale⁷⁰.

Programa de instruire a funcționarilor publici cu statut special din cadrul Ministerului Afacerilor Interne, prevede expres cursuri de formare continuă a ofițerilor din cadrul subdiviziunilor subordonate. Prin urmare, în anul 2023, au fost organizate două cursuri de specializate/perfecționare cu tematica „Violența în familie”, în cadrul cărora au fost instruiți 51 de funcționari publici cu statut special, fiind abordate unități de conținut în număr de 80 ore didactice.

Instruire mixtă pentru judecători, procurori și ofițeri de urmărire penală din regiunea de Nord privind instrumentarea și urmărirea în justiție a cazurilor de violență față de femei și a violenței în familie, 39 participanți – 21 femei și 18 bărbați, o treime din total constituind judecători și judecătore⁷¹.

⁶⁸ Centrul de Justiție Familială pe lângă Poliție, Te Doy

⁶⁹ Ministerul Afacerilor Interne, Te Doy, DP/Te Doy/ La Strada

⁷⁰ DP/Te Doy/ La Strada

⁷¹ Consiliul Europei

În aceeași perioadă, au fost desfășurate instruirii privind formarea profesională inițială a subofițerilor, în cadrul cărora au fost studiate unități de curs/module privind violență față de femei și violență în familie, după cum urmează: (i) curs de specializare a subofițerilor debutanți, pentru 60 funcționari publici cu statut special din cadrul MAI; (ii) curs de formare profesională inițială pentru 65 subofițeri delegați din cadrul IGP, IGC, IGSU și IGPF; (iii) curs de formare profesională inițială pentru 195 subofițeri delegați din cadrul IGP și IGPF; (iv) curs de formare profesională inițială pentru 118 funcționari publici cu statut special din cadrul MAI delegați din cadrul IGP, IGPF și IGSU.

În colaborare cu Consiliul European au fost îmbunătățite capacitățile a 17 formatori locali (cadre didactice și manageriale din instituțiile de educație timpurie) în vederea prevenirii abuzului sexual față de copiii cu vârsta 3-7 ani, inclusiv au fost organizate 3 seminare de supervizare (cu prezență fizică) de câte 2 zile în cadrul cărora participanții au vorbit despre oportunitățile, obstacolele, lecțiile învățate în procesul de instruire a cadrelor didactice și manageriale din 17 raioane în vederea prevenirii abuzului sexual față de copiii mici.

În anul 2023 au fost organizate circa 70 sesiuni de informare/formare (de câte 16 ore) și instruite circa 2000 cadre didactice și manageriale în organizarea activităților cu copiii și părinții acestora privind prevenirea abuzului sexual 8 formatori experți din sistemul penitenciar (6 femei și 2 bărbați) și-au îmbunătățit abilitățile și cunoștințele în materie de egalitate de gen și prevenirea VBG.

În cadrul modulului „Egalitatea de gen și prevenirea VBG” testat în 2 sesiuni, au fost instruiți 46 de reprezentanți ai tuturor instituțiilor penitenciare (personal administrativ al penitenciarelor și unități de gen). Subiectele incluse pe ordinea de zi au fost: a) abordări conceptuale ale dimensiunii de gen; b) discriminare și sexism la locul de muncă; c) stereotipuri de gen, hărțuire, violență și discurs instigator la ură la locul de muncă; d) instrumente și resurse

pentru managerii de resurse umane în combaterea discriminării și e) asigurarea egalității de gen la locul de muncă, etc.

Peste 100 de polițiști din diferite regiuni din Republica Moldova au urmat cursul online HELP privind combaterea violenței domestice. În urma cursului, au fost certificați 44 de agenți (27 femei și 17 bărbați)⁷².

⁷² Consiliul Europei - Curs HELP adaptat în limba română pentru ofițerii și ofițerele de Poliție din Republica Moldova, în vederea investigării cazurilor de violență față de femei și fete și a violenței în familie cu o abordare centrată pe victimă

PILONUL II. PROTECȚIE

Protecția vizează o abordare holistică, profesională și orientată către victimă, prin structuri de sprijin pentru orice femeie care a suferit oricare dintre formele de violență.

2.1. Informare despre drepturi

{Victimele trebuie să fie informate într-o limbă pe care o înțeleg cu privire la drepturile lor și să știe unde și cum să obțină ajutor}

În scopul prevenirii șomajului, creșterii șanselor de ocupare a victimelor VF, stimulării angajatorilor pentru încadrarea în muncă a acestui grup vulnerabil de șomeri, Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă (ANOFM) a implementat pe parcursul anului 2023 servicii și măsuri active de ocupare a forței de muncă.

Pe parcursul anului 2023, în rapoartele de monitorizare gestionate de ANOFM, au fost identificați 6 șomeri înregistrați de STOFM, victime ale VF. 2 din acești șomeri au fost înregistrați la STOFM Ungheni, câte 1 la STOFM Bălți, Căușeni, Glodeni și Soroca.

De asemenea, șomerii înregistrați din categoria victimelor VF au participat pe parcursul anului 2023 la seminare informative organizate de către STOFM, la Târguri ale locurilor de muncă, la alte activități în scop de informare.

Elaborarea și diseminarea, în diferite limbi, inclusiv online, a materialelor informaționale privind fenomenul violenței față de femei, violenței sexuale și violenței în familie, cu accent pe grupurile vulnerabile de femei⁷³, cu un reach de 6000 persoane în primele 10 zile de la lansare.

2.2. Servicii de asistență

{Victimele ar trebui să aibă acces la servicii specializate de asistență pentru femei, care sunt adesea oferite de femei pentru alte femei și dedicate unui anumit

⁷³ <https://vimeo.com/user/82789672/folder/19785074>

tip de violență. Victimele ar trebui, de asemenea, să aibă acces la servicii generale, cum ar fi consiliere juridică/sprijin juridic, consiliere psihologică, asistență financiară, locuințe, educație, asistență medicală, servicii sociale și asistență în găsirea de locuri de muncă}

În anul 2023, a fost oferită asistență comprehensivă pentru 1231 femei victime ale violenței în familie, sau altor forme de violență în bază de gen⁷⁴ sau cu 267 persoane mai mult decât în anul 2022. Dintre acestea, 1225 beneficiare sunt femei, iar 6 beneficiari sunt bărbați. În cazul bărbaților care au solicitat asistența specializată, agresorii sunt de gen masculin: nepot, fecior, tată sau tată vitreg.

Din numărul total, cca 64% de cazuri a fost consiliere față în față iar 31% de cazuri a fost consiliere telefonică. În restul cazurilor s-a oferit suport online.

Cele mai multe victime provin din mediul urban (735 persoane sau 59,7%), iar 496 respectiv din mediul rural. Cu toate acestea, potrivit datelor statistice pentru ultimii 4 ani, se înregistrează o creștere cu 25% a adresărilor din partea beneficiarelor care provin din mediu rural.

Totodată, s-a observat că odată cu apariția **liniei verde de consultanță gratuită** 0800 80000, a crescut numărul apelurilor ale femeilor din mediul rural.

Cel mai frecvent s-au adresat beneficiarele cu vârsta cuprinsă între 35 și 44 de ani, ceea ce constituie cca 40% din totalul cazurilor. Din acestea, 795 de persoane sunt mame cu copii minori, inclusiv 188 sunt mame care îngrijesc de unul sau mai mulți copii până la vârsta de 3 ani.

Majoritatea (64%) persoanelor care au solicitat ajutorul nostru au studii medii incomplete, medii sau medii de specialitate. Mai mult de jumătate (51%) din femeile care s-au adresat pentru asistență sunt căsătorite.

⁷⁴ Centrul de Drept al Femeilor

În 67% din cazuri, agresorii aplică mai multe forme de violență concomitent. Violența psihologică este cea mai întâlnită formă de manifestare a violenței, în 86% de cazuri. În 80% din cazuri, persoanele au fost agresate de partenerii conjugali, iar 29 de beneficiare cu grad de dizabilitate s-au adresat pentru a solicita ajutor în cazul de violență în familie.

Asistența juridică: 446 de persoane au fost informate despre drepturile lor în cazurile de violență în familie. 716 de persoane au obținut asistență în întocmirea cererilor adresate instanței de judecată, plângerilor adresate organelor de drept. Cele mai multe cereri au fost pentru solicitarea aplicării măsurilor de protecție. 60 de supraviețuitoare au fost reprezentate în instanță 87 % sunt penale și contravenționale, iar 13 % sunt civile. 265 de cereri privind eliberarea ordonanței de protecție, întocmite din care emise 244 de ordonanțe de protecție avocații au raportat 22 de cauze finalizate, cu hotărâre definitivă și irevocabilă. Valoarea totală încasată a prejudiciului moral în cazurile gestionate de CDF a constituit 280 mii lei.

Asistența psihologică: 217 femei au beneficiat de consiliere psihologică cu scopul de a depăși situația de criză. 106 persoane au beneficiat de consiliere de lungă durată, serviciul dat fiind oferit în colaborare cu Institutul pentru Familie și Inițiative Sociale. 79 de rapoarte de evaluare psihologică elaborate.

Asistența socială: 432 de persoane au beneficiat de consiliere pe probleme legate de îndemnizații, pensii, alocații sau ajutoare materiale acordate de stat în 18 cazuri a fost facilitat accesul către un centru de plasament. 83 de mame și 179 de copii au primit ajutor material în sumă de cca 145 mii lei.

Orientare profesională și abilitare economică: 340 de persoane au fost consiliate pe segmentul vocațional, au fost identificate oportunități de angajare sau instruire pentru perfecționarea abilităților. 12 femei au fost abilitate economic. Unele din ele au obținut contracte de studii de calificare/formare a unei specialități sau meserii, iar altele au primit echipament specializat pentru realizarea profesiei. În acest sens au fost oferite

12 granturi în sumă totală de 157 mii lei. 8 ateliere de terapie ocupațională, la care au participat în total 73 de persoane .

Litigare strategică: 8 cauze ale victimelor violenței în familie și violenței față de femei la Curtea Europeană a Drepturilor Omului.

De consiliere și sprijin psihologic, **servicii multisectoriale**, creșterea gradului de conștientizare în VBG și PSEA, inclusiv sprijin în protecție și prevenire VBG, au beneficiat 9.338 de persoane (787 fete, 4926 femei, 742 bărbați/6962 refugiați)⁷⁵. Dintre acestea, 705 femei și fete au fost informate cu privire la drepturile și opțiunile lor de a accesa asistență și preveni VBG, iar 7011 femei refugiate au aflat de serviciile, drepturile și informațiile specifice despre VS/VBG. Au primit asistență specializată cca 1092 de beneficiari, inclusiv 992 refugiați și 102 persoane din comunitățile gazdă (155 fiind supraviețuitori ai violenței bazate pe gen sau VBG).

În vederea consolidării siguranței și reintegrării supraviețuitoarelor ale violenței în bază de gen din comunitate și a celor din rândul refugiatelor, 323 de femei au beneficiat de **servicii specializate** (asistență socială, consiliere psihologică și juridică, asistență medicală, inclusiv acoperirea costurilor pentru tratamentele necesare)⁷⁶.

În cadrul proiectului „Consolidarea rezilienței socio-economice a femeilor și fetelor afectate de criza refugiaților din Ucraina în Moldova”⁷⁷, 563 de femei în situații vulnerabile (338 de refugiate, 224 de femei din localitate), dintre care 28 de femei refugiate cu dizabilități, 70 de femei cu dizabilități din raioanele Ocnița, Dondușeni, Florești, Căușeni și Ștefan Vodă, Chișinău și persoanele aflate în întreținerea acestora, au beneficiat de **sprijin în diferite forme** în funcție de nevoile personale, precum consultații psihologice gratuite, asistență juridică, pachete de produse esențiale (produse igienice, alimente,

⁷⁵ Women Law Centre, Gender Centru, HELP/WPHF, SDC, DACIA, Memoria, Ophelia, Ado Lex/USA; HELP, CALM/Suedia, HIAS/Japonia

⁷⁶ Pilotat de UN Women și finanțării din partea Guvernului SUA de către organizațiile conduse de femei, precum: Centrul de Reabilitare a Victimelor Torturii „Memoria”, Centrul de Resurse pentru Tineri și Femei „DACIA” și Asociația Împotriva Violenței Domestice „Casa Marioarei”

⁷⁷ Acordul de parteneriat dintre UN Women și A.O. „Motivație” finanțat de Ambasada Japoniei în Republica Moldova

medicamente, echipament asistiv, etc), transport adaptat, activități de coeziune socială și activități culturale.

În cadrul proiectului „Promovarea la nivel național și regional a unui răspuns umanitar sensibil la gen”⁷⁸, au fost dezvoltate și consolidate 3 **centre specializate** dedicate sprijinirii femeilor și fetelor afectate de violența în bază de gen și celor aflate în situație de risc. Această inițiativă de extindere a serviciilor și infrastructurii a trei organizații conduse de femei a avut ca scop consolidarea capacității acestora de a oferi o gamă mai largă a serviciilor specializate beneficiarelor din comunitate, inclusiv celor refugiate, în zone ale țării unde aceste servicii sunt insuficiente sau chiar lipsesc. De exemplu, în orașul Cahul a fost deschis Centrul de Reziliență pentru Femei⁷⁹, precum și în comuna Ciorescu (mun. Chișinău), primul Centru de Resurse pentru Femei⁸⁰, inclusiv fiind consolidată infrastructura organizațiilor prestatoare din Criuleni⁸¹ și Soroca⁸².

În cadrul proiectului „Consolidarea rezilienței socio-economice a femeilor și fetelor afectate de criza refugiaților din Ucraina în Moldova”⁸³ Ministerul Muncii și Protecției Sociale are la dispoziție o **evaluare rapidă a practicilor actuale** legate de aplicarea Hotărârii Guvernului nr.129/2010 privind Regulamentului tip de organizare și funcționare a Centrelor de reabilitare a supraviețuitorilor violenței în familie și a Hotărârii Guvernului nr.1200/2010 privind Standardele de calitate minimă a serviciilor sociale acordate supraviețuitorilor violenței.

Pentru asistența și protecția victimelor VF au fost dezvoltate 9 **servicii specializate cu finanțare din bugetul de stat**. Servicii de asistență, consiliere informațională, psihologică și juridică sunt oferite și de prestatorii de servicii ale organizațiilor societății civile.

⁷⁸ Implementat de UN Women cu sprijinul financiar al Guvernului SUA

⁷⁹ ONG-ul „Ophelia” (mun. Cahul), cu suportul UN Women și sprijinul financiar al Guvernului SUA

⁸⁰ Coaliția Națională „Viața fără Violență”, cu suportul UN Women și sprijinul financiar al Guvernului SUA

⁸¹ A.O. „HELP”

⁸² Centrul pentru Tineret și Femei „DACIA”

⁸³ susținut de UN Women, finanțat de Ambasada Japoniei în Republica Moldova

Întru realizarea angajamentelor asumate prin ratificarea mai multor instrumente internaționale și naționalizarea **Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă 2030** (țintele 5.2, 16.1) întru înființarea unor servicii de referință adecvate și ușor accesibile pentru victimele violenței sexuale, pentru a asigura examinarea medicală și medico-legală în condiții decente, precum și consiliere pentru victime în vederea abordării traumelor (art. 25 Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței în familie) a fost lansat primul **Serviciul social specializat pentru victimele violenței sexuale adulte**.

Pilotarea **Serviciului integrat regional**⁸⁴ pentru victimele violenței sexuale în mun. Ungheni este realizată în temeiul Hotărârii Guvernului nr.508/2023 și are drept scop asigurarea pe parcursul pilotării a intervenției complexe și prompte, centrate pe necesitățile victimei violenței sexuale, în vederea prevenirii revictimizării și/sau a retraumatizării acesteia în procesul de acordare a asistenței. Serviciul este instituit în cadrul Spitalului Raional Ungheni și sunt deservite victime ale violenței sexuale din șase raioane: Ungheni, Fălești, Sângerei, Călărași, Nisporeni și Telenești. Pe parcursul anului 2023 au fost examinate 4 cazuri de violență sexuală.

Întru asigurarea monitorizării și evaluării procesului de pilotare a Serviciului integrat, au fost inițiate activități de instituie a Comitetul de conducere, cu rol consultativ, în scopul cooperării intersectoriale și abordare integrată a procesului de prestare a serviciilor victimelor violenței sexuale, de analiză a problemelor și lacunelor în procesul de implementare. În calitate de membru ai Comitetului de conducere sunt reprezentanți ai MMPS, MAI, Consiliul Național de Asistență Juridică Garantată de Stat, Centrul de medicină legală.

Au fost create⁸⁵ 11 **unități de asistență** pentru supraviețuitorii violenței în bază de gen în cadrul Departamentelor de Primiri Urgență a spitalelor, amplasate strategic din punct de vedere geografic pe întreg teritoriul țării, în

⁸⁴ Pilotat de UN Women în parteneriat cu Centrul Internațional „La Strada”, cu sprijinul financiar al Uniunii Europene

⁸⁵ UNFPA sub egida Ministerul Sănătății

11 instituții medicale⁸⁶. Scopul acestora este de a oferi asistență imediată supraviețuitorilor violenței într-un mediu prietenos și confidențial, pentru a evita revictimizarea și a asigura acces la servicii în corespundere cu prevederile *Protocolului Clinic Standardizat privind Managementul Clinic al Cazurilor de Viol* în vigoare la nivel național.

Unitățile de asistență pentru supraviețuitorii violenței în bază de gen activează în regim 24/7 și sunt concepute ca spații specializate pentru examinări ginecologice și acordarea îngrijirilor medicale necesare, precum și consilieri psihologică, fiind integrate strategic în cadrul Departamentului de Primiri Urgență din cadrul instituțiilor medicale. Astfel, aceste unități sunt strategic poziționate să ofere asistență vitală interdisciplinară și interacțiune/referire la alte servicii în funcție de necesitate.

Unitățile din spitale funcționează pe baza unei abordări integrate pentru asistarea supraviețuitorilor violenței în bază de gen. Această abordare se concentrează pe nevoile unice ale beneficiarilor, respectând principiile de confidențialitate și siguranță.

În vederea asigurării cu servicii de **asistență juridică garantată de stat** a victimelor violenței în familie, în cadrul sistemului activează 20 avocați specializați în acordarea asistenței juridice garantate de stat persoanelor victime ale infracțiunilor, inclusiv victimelor violenței în familie, dintre care în marea majoritatea cazurilor, beneficiari sunt femei. Lista avocaților specializați este periodic actualizată.

Pe parcursul anului 2023, au fost oferite **servicii comprehensive** unui număr total de 3 720 de persoane⁸⁷: dintre care a) 3 598 victime ale torturii (VoT), inclusiv 3458 refugiați (femei și copii) din Ucraina, victime ale războiului; 7 deținuți, victime ale violenței în familie, care își ispășesc pedeapsă; b) 129 de

⁸⁶ IMSP Institutul Mamei și Copilului Chișinău; IMSP Institutul de Medicină de Urgență Chișinău; IMSP Spitalul Clinic din Bălți; IMSP Spitalul Raional din Edineț; IMSP Spitalul Raional din Cahul; IMSP Spitalul Raional din Comrat; IMSP Spitalul Raional din Căușeni; IMSP Spitalul Raional din Orhei; IMSP Spitalul Raional din Soroca; IMSP Spitalul Raional din Florești; IMSP Spitalul Raional din Hîncești

⁸⁷ RCTV Memoria

supraviețuitoare ale violenței de gen din Republica Moldova (femei și copii; c) 54 de refugiați și solicitanți de azil din alte țări.

Personalul medical (medici generalişti si psihoterapeut) au efectuat 10 375 consultații (1 702 vizite primare + 8 673 în curs). În total, 3 426 de persoane au beneficiat de trimiteri externe pentru consultații medicale suplimentare, investigații diagnostice, tratament de specialitate și alte servicii necesare, fiecare plătite prin proiect în valoare totală de peste 43 mii dolari SUA. În plus, 33 309 de rețete de medicamente au fost acoperite financiar din proiectele implementate, în suma totală de peste 205 mii dolari SUA.

ASISTENȚA PSIHOLAGICĂ: Beneficiarii au fost asistați prin 1 639 vizite totale (inclusiv 709 vizite primare, inclusiv acordarea primului ajutor psihologic și 930 curente), 1 591 sesiuni de consiliere; inclusiv 106 de ședințe individuale și în 376 de cazuri aplicarea terapiei narativă.

ASISTENȚA SOCIALĂ ȘI PSIHO-SOCIALĂ: Asistența socială a realizat 4 910 de vizite (1 100 primare și 3 810 în curs), inclusiv 1 537 aplicarea Formularului de evaluare ale nevoilor beneficiarilor și 921 de evaluări de cazuri, pentru asistență în numerar și cu vouchere nominale.

SPRIJIN PSIHO-SOCIAL: Au fost organizate 3 excursii pentru 285 de adulți și copii; a fost realizată Campania „Back to school” pentru 140 de copii (99 din Ucraina și 45 copii VVF din Moldova); 10 copii vulnerabili sau cu nevoi speciale au primit o tabletă PC; au fost desfășurate 2 sesiuni informative pentru 20 de femei și 26 de copii; împuternicirea economică pentru 19 femei; a fost organizat proiectul „Lumânări pentru Ucraina” pentru 56 de adulți și copii din Ucraina; au fost reanalizate 2 sesiuni de art-terapie „Magic Clay”, organizate pentru 5 femei din Ucraina și 7 victime ale violenței de gen.

ASISTENȚA JURIDICĂ: A fost acordată în 134 de cazuri (preponderent femei din Ucraina) prin 524 de consultații, pentru asigurarea accesului la justiție și îngrijire medicală.

SPRIJIN FINANCIAR: A fost acordat pentru (a) rambursare cheltuielilor de transport (pentru transportul interurbane) pentru 106 persoane – circa 1140 dolari SUA; (b) Asistență multifuncțională în numerar (MPCA) pentru refugiații din Ucraina și supraviețuitoare ale violenței din Republica Moldova - 334 persoane, în valoare totală de aproximativ 48 mii dolari SUA; (c) Asistență cu vouchere (pentru procurarea alimentelor și altor articole de igienă, haine) pentru 587 persoane - aproximativ 35 mii dolari SUA.

În perioada anului 2023, 11 familii de VBG din Moldova (femei cu 2-4 copii), au beneficiat de sprijin financiar din partea ACTED (oficiul Moldova)⁸⁸, pentru închiriere de apartamente, inclusiv utilități, pe o perioadă de 6 luni. Un alt grup de 4 femei și copiii lor, victime ale VBG din Moldova, vor fi îndrumați la ACTED pentru a fi incluși în același Program, urmând a fi asistați în anul 2024.

ASISTENȚĂ UMANITARĂ: 534 de beneficiari (inclusiv refugiați ucraineni) au primit haine, încălțăminte etc., din donații strânse în „Dulăpașul social” creat, cu sprijinul diversilor donatori privați și a membrilor ONG; 473 de persoane (440, dintre care 54 VoT, inclusiv 386 refugiați din Ucraina și 33 VBG) au beneficiat de pachete alimentare și igienice de la diverși donatori⁸⁹ și 265 de femei și fete din Ucraina au beneficiat de truse a Demnității⁹⁰.

În perioada raportată, au fost create 21 de Spații Sigure Statice și 8 Spații Sigure Mobile pentru Femei, Fete și persoane în etate⁹¹. Spațiile Sigure au oferit suport psiho-emoțional pentru 28.329 de femei și fete, refugiate și din comunitățile gazdă. 38.657 de persoane, refugiați/refugiate, femei, fete din comunitățile gazdă au fost informați, în cadrul sesiunilor de informare zilnice despre fenomenul violenței asupra femeilor și efectele grave pe care le are asupra femeii, și asupra familiei, în general, dar și despre serviciile specializate de răspuns la violență.

⁸⁸ RCTV Memoria

⁸⁹ UN WOMEN și OHCHR

⁹⁰ UNFPA

⁹¹ Inițiativă implementată de UNFPA împreună cu partenerii AO Artemida, AO IFIS, AO Gender Centru, AO Homecare, AO Millenium, AO Pro Didactica, AO HelpAge

Totodată, Spațiile sigure au făcut referire la serviciile specializate de răspuns la violență pentru 11.581 de persoane. 341 de supraviețuitoare a violenței și femei cu risc sporit de violență în bază de gen au fost susținute prin managementul de caz, iar 224 dintre ele au beneficiat de cash pentru a remedia consecințele violenței în bază de gen, a părăsi locuința abuzatorului, a se recupera fizic și psiho-emoțional după actele de violență, pentru a atenuarea riscului suplimentar de VBG și pentru a accesa servicii specializate de răspuns la VBG.

2.3. Adăposturi/Centre de plasament

{Victimele trebuie să aibă acces la un adăpost local, ușor accesibil pentru femei și copii}

În scopul consolidării și creării unui mediu sigur și primitiv pentru supraviețuitoarele violenței în bază de gen și copiii acestora, a fost modernizate și achiziționate echipamente și dispozitive necesare, inclusiv mobilier nou pentru organizația prestatoare de servicii specializate care oferă inclusiv plasament Asociația Împotriva Violenței Familiale „Casa Mărioarei”⁹².

2.4. Centre de criză

{Victimele trebuie să aibă acces la un centru ușor accesibil din apropiere, care oferă consiliere medicală imediată, tratarea traumelor și servicii medico-legale}

Victimele violenței sexuale au acces la primul serviciu integrat regional lansat în Moldova în conformitate cu prevederile Hotărârii Guvernului nr. 508 din 19 iulie 2023 care stabilește standardele minime și regulamentul de funcționare. Serviciul Specializat⁹³ a fost înființat în urma unui proces incluziv de co-creare a modelului, standardelor și reglementărilor care sunt aliniate cu standardele Consiliului Europei și adaptate contextului local. 17 femei victime ale violenței

⁹² UN Women, cu sprijinul financiar al Guvernului SUA

⁹³ Serviciul integrat regional pentru victimele violenței sexuale este pilotat de UN Women în parteneriat cu Centrul Internațional La Strada, cu sprijinul financiar al Uniunii Europene

sexuale și violenței fizice au accesat asistență în cadrul serviciului din Ungheni începând cu noiembrie 2023, când acesta a devenit funcțional.

Serviciul include acordarea examinării medicale și medico-legale, a asistenței medicale de urgență, a asistenței posttraumatice și, după caz, a consilierii psihologice și juridice, în vederea depășirii situației de risc, etc.

Raportul GREVIO Moldova, lansat în noiembrie 2023, a salutat înființarea primului Centru și a recomandat Guvernului Republicii Moldova extinderea în continuare a unor astfel de servicii de sprijin holistic în alte regiuni și luarea în considerare a diferitelor forme de violență.

A fost elaborat și un videoclip de informare⁹⁴ cu privire la disponibilitatea Serviciului Regional Integrat pentru Victimele Violenței Sexuale din Ungheni.

2.5. Ordonanțe de protecție sau restricție

{Acestea ar trebui să fie ușor accesibile pentru protecția imediată a victimei, fără niciun cost}

Pentru asigurarea protecției victimelor violenței în familie instanțele judecătorești au emis 798 ordonanțe de protecție, inclusiv la demersul procurorilor. Pe fapte de încălcare a ordonanței de protecție procurorii au condus urmărirea penală în 344 (2022-346) cauze penale în temeiul art.3201 din Codul penal – neexecutarea măsurilor din ordonanța de protecție a victimei violenței în familie.

Cu participarea acuzatorilor de stat instanțele de judecată au pronunțat 614 sentințe de condamnare a agresorilor familiari, inclusiv:

- 348 - condamnați la muncă neremunerată în folosul comunității;
- 53 - închisoare cu suspendarea condiționată a executării pedepsei penale (art.90);
- 213 – închisoare, dintre care: până la 2 ani – 86; de la 2 la 5 ani – 85; 5-12 ani – 33; 9 și mai mult de 12 ani pentru fapta de neexecutare a măsurilor din ordonanța de protecție a victimei violenței în familie au fost

⁹⁴ La Strada cu suportul UN Women

condamnați la muncă neremunerată în folosul comunității – 76 persoane;

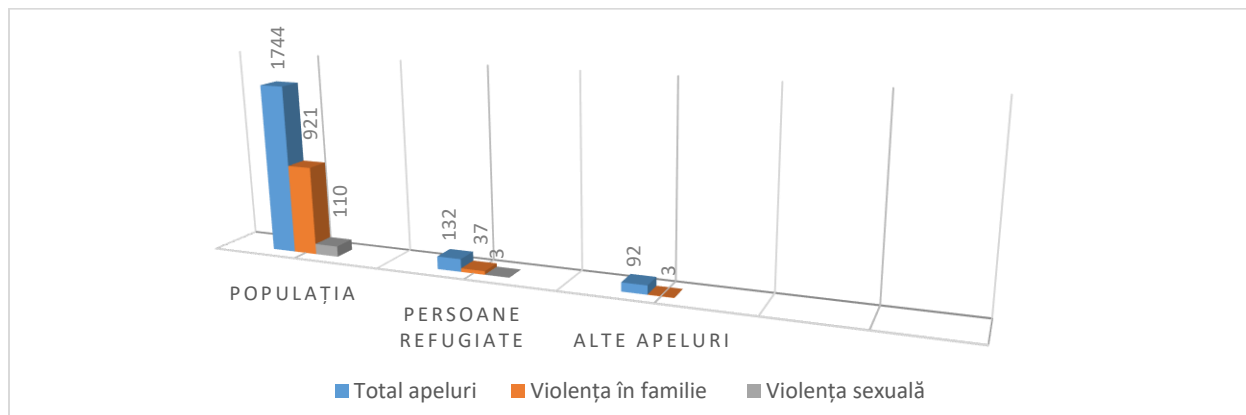
- 66 – închisoare.

2.6. Asistență gratuită

{Victimele trebuie să aibă acces la o linie telefonică de asistență gratuită și confidențială la nivel de țară, disponibilă non-stop, care să le ofere sfaturi de specialitate și să le direcționeze către serviciile relevante}

Pe parcursul anului 2023, prin intermediul Telefonului de încredere pentru femei și fete au fost recepționate și înregistrate mai multe apeluri telefonice de către Serviciul de asistență telefonică gratuită pentru victimele VF și a violenței împotriva femeilor (o 8008 8008), conform Diagramei 1.

Diagrama 1

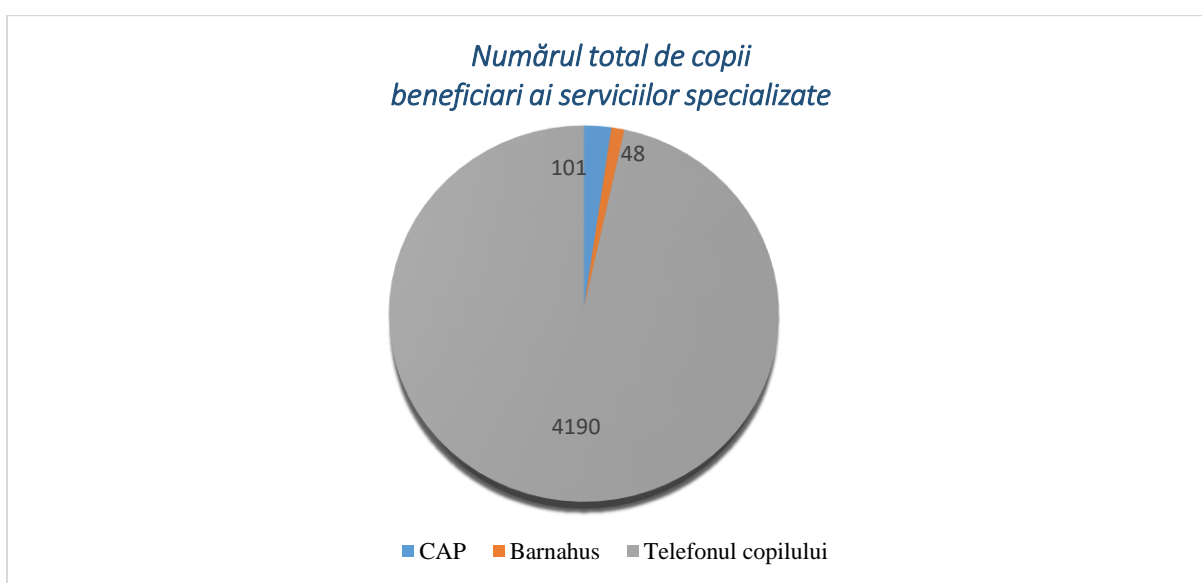
La nivel național, funcționează Serviciului de asistență telefonică gratuită pentru copii (**Telefonul Copilului**) ce oferă servicii gratuite prin intermediul numărului național unic 116 111 atribuit de către Agenția Națională pentru Reglementare în Comunicații Electronice și Tehnologia Informației a Republicii Moldova, prin chat-ul disponibil pe pagina web <https://telefonulcopilului.md/> (vezi link [aici](#)), sau prin skype: TelefonulcopiluluiMoldova116111, sau prin poșta electronică: telefonul.copilului@social.gov.md.

2.7. Drepturi și nevoile copiilor maturi

{Trebuie să se țină seama de interesul superior al copiilor martori ai violenței și să se ofere consiliere psihosocială adecvată vârstei}

Pe parcursul perioadei de raportare, 149 de copii victime/martori ai violenței au beneficiat de servicii de zi și de plasament acordate de către prestatorii de servicii sociale și 4190 de copii au primit sprijin psiho-emoțional în situații de criză prin intermediul liniei telefonice, conform Diagramei 2.

Diagrama 2

Cu referire la asistența specializată pentru copiii victime sau potențialele victime ai infracțiunilor este realizată prin intermediul Centrului de asistență și protecție a victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane mun. Chișinău (CAP), Centrul regional de asistență integrată a copiilor victime/martori ai infracțiunilor mun. Bălți (Barnahus) și Serviciul de asistență telefonică gratuită pentru copii, care sunt prestatori de servicii specializate la nivel național.

PILONUL III. URMĂRIRE PENALĂ

Urmărirea penală stabilește un set de măsuri pentru asigurarea urmăririi penale și obținerea condamnărilor pentru faptele săvârșite prin violență. Responsabilitate deplină pentru toate actele de violență împotriva femeilor necesită un răspuns adecvat din partea autorităților de drept din sectorul justiției penale.

Aplicarea legii și procedurilor judiciare asigură faptul că infracțiunile și încălcările ordonanțelor de protecție vor fi supuse unor sancțiuni penale sau legale proporționale, inclusiv închisoare, extrădare, monitorizare și supraveghere și decădere din drepturile părintești.

Investigarea sau urmărirea penală a infracțiunilor violente împotriva femeilor trebuie să ia în considerare faptul că femeile sunt afectate în mod disproporționat de violență; nu va depinde de un raport sau plângere depusă de către victimă și poate continua chiar dacă victima își retrage declarația sau plângerea.

Asigurarea faptului că sunt luate în considerare circumstanțele agravante, inclusiv faptul că victima este într-o relație intimă sau strânsă, infracțiuni săvârșite împotriva unei persoane vulnerabile sau în prezența unui copil, în colaborare cu alte persoane, niveluri extreme de violență sau vătămare psihologică, amenințare cu arme, sau condamnări anterioare pentru infracțiuni de natură similar.

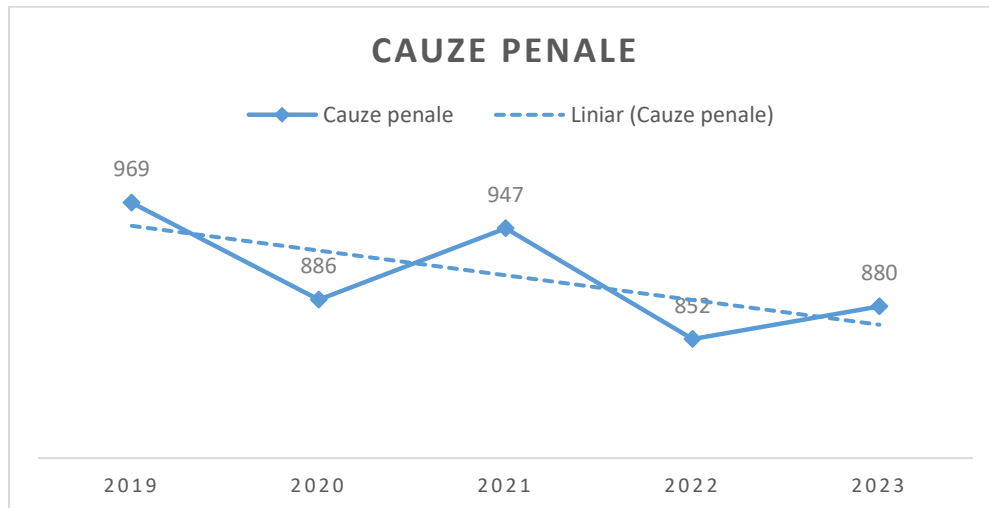
În anul 2023 procurorii au condus urmărirea penală în **880 de cauze penale** care au întrunit elementele infracțiunii, prevăzute de art. 2011 Cod penal, inclusiv violența în familie, comisă de un membru al familiei în privința altui membru al familiei, după cum urmează:

- 556 cauze penale pornite potrivit prevederilor art. 2011 alin. (1) lit.a) Cod penal, maltratare, alte acțiuni violente, soldate cu vătămare ușoară a integrității corporale sau a sănătății;
- 121 cauze penale de violență psihologică art. 2011 alin. (1) lit.b) Cod penal;

- 29 cauze potrivit art. 2011 alin. (2) lit.a) Cod penal - violență în familie săvârșită asupra a doi sau a mai multor membri ai familiei;
- 7 cauze conform art. 2011 alin. (2) lit.b) Cod penal - violență în familie săvârșită în legătură cu solicitarea sau aplicarea măsurilor de protecție;
- 112 cauze potrivit art.2011 alin.(2) lit.c) Cod penal - violență în familie care a provocat vătămarea medie a integrității corporale sau a sănătății;
- 31 cauze conform art.2011 alin.(3) lit. a) Cod penal - violență în familie care a provocat vătămare gravă;
- 5 cauze potrivit art.2011 alin.(3) lit.b) Cod penal - violență în familie prin determinarea victimei la sinucidere sau la tentativă de sinucidere;
- 19 cazue conform art. 2011 alin. (4) Cod penal - violență în familie, soldată cu decesul victimelor urmare a vătămarilor corporale incompatibile cu viața.

Prin comparație cu anii precedenți, s-a înregistrat o ușoară descreștere a infracțiunilor penale după cum este prezentat în Diagrama 3.

Diagrama 3

Totodată, în sfera relațiilor familiale au fost investigate 27 de omoruri (art. 145 alin. (2), lit. e¹) Cod penal); 36 de violuri (art. 171 Cod penal); 17 acțiuni violente cu caracter sexual (art.172 Cod penal).

Agenții constatatori și procurorii au inițiat 1719 cauze contravenționale privind violența în familie în baza prevederilor art. 781 din Codul contravențional, sau cu 100 cazue mai multe decât în anul 2022 (2022 – 1619 cauze).

Procurorii au finalizat urmărirea penală cu întocmirea rechizitoriului în 592 cauze penale pe fapte de violență în familie, fiind trimise în instanța de judecată pentru examinare.

PILONUL IV. POLITICI COORDONATE

Politici coordonate stabilesc cerințele de bază pentru un răspuns holist la violența împotriva femeilor. Necesitatea unor politici eficiente, cuprinzătoare și coordonate la nivel de stat susținut de structurile instituționale, financiare și organizatorice necesare.

4.1. Cooperarea autorităților

{Asigurarea existenței unor mecanisme adecvate care asigură o cooperare eficientă între sistemul judiciar, procurori, agențiile de aplicare a legii, autoritățile locale și regionale și ONG-uri}

Instituirea Consiliului coordonator pe lângă ANPCV care este un organ intersectorial care își desfășoară în conformitate cu prevederile Legii nr.45/2007, în vederea asigurării colaborării dintre autoritățile și structurile organizaționale cu atribuții în domeniul prevenirii și combaterii violenței împotriva femeilor și a VF, precum și cooperării acestora cu organizațiile necomerciale și cu partenerii străini.

În anul 2023 a fost inițiată activitatea de conceptualizare a serviciilor intergrate, iar în vederea dezvoltării conceptului de servicii pentru agresori cu acoperire națională și a standardelor de calitate în corespundere cu standardele europene a fost inițiată elaborarea unui studiu de analiză a serviciilor existente pentru agresori⁹⁵.

În aceeași perioadă de raportare au fost organizate 2 ședințe de lucru cu participarea reprezentanților MAI, IGP, MJ, INP, INJ, ANP, MEC și prestatorilor de servicii în scopul elaborării unei viziuni strategice privind dezvoltarea serviciilor/programelor de reducere a comportamentului violent în rândul agresorilor familiari și a infractorilor sexuali⁹⁶. Drept urmare, MMPS

⁹⁵ UNFPA

⁹⁶ MMPS în colaborare cu UNFPA

a elaborat o analiză cu privire la sistemul interdisciplinar al serviciilor/ programelor adresate agresorilor familiari și agresorilor violenței sexuale.

Efectuarea analizei de compatibilitate a cadrului normativ național cu standardele internaționale în domeniul prevenirii și combaterii violenței față de femei și violenței în familie pe dimensiunea digitală prin elaborarea unui studiu și prezentat pe diferite platforme, inclusiv o masă rotundă cu participarea societății civile și a femeilor deputate⁹⁷.

4.2. Coordonare acțiuni și follow-up

{Crearea sau desemnarea unui organism de stat care să supravegheze coordonarea, implementarea, monitorizarea și evaluarea Convenției de la Istanbul}

Parlamentul a aprobat în iulie 2023, Legea nr.250 privind înființarea primei Agenții Naționale pentru Prevenirea și Combaterea Violenței împotriva Femeilor și Violenței în Familie. De asemenea, la 29.11.2023, Guvernul a aprobat Regulamentul cu privire la organizarea și funcționarea Agenției Naționale.

Agenției i s-a acordat mandatul de a coordona punerea în aplicare a legislației naționale, aliniată la prevederile Convenției Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței în familie (ratificată în 2021) și a Programului național de prevenire și combatere a violenței împotriva femeilor și a violenței în familie pentru anii 2023-2027, aprobat la 31.05.2023.

Mai multe organizații ale societății civile⁹⁸ au coordonat sprijinul pentru înființarea Agenției și împreună au oferit suport în dezvoltarea programului național, cu suportul financiar al Suediei și alți donatori.

De asemenea, prin Hotărârea de Guvern nr.256/2023 au fost operate modificări la Legea nr. 45/2007 cu privire la prevenirea și combaterea VF care

⁹⁷ Consiliul Europei

⁹⁸ UN Women, UNFPA, în colaborare cu Centrul de Drept al Femeilor, etc.

prevăd instituirea funcției de specialist în domeniul prevenirii și combaterii VF și al reabilitării victimelor infracțiunilor, începând cu 1 ianuarie 2024, în cadrul agențiilor teritoriale de asistență socială și structurilor teritoriale de asistență socială a fost. Sarcinile de bază ale acestor specialiști constau în oferirea suportului metodologic în implementarea politicilor și programelor în domeniul prevenirii VF și reabilitării victimelor infracțiunilor (VI), asigurarea funcționalității serviciilor sociale destinate victimelor VF și reabilitării victimelor infracțiunilor, coordonarea aplicării mecanismului de referire și coordonarea colaborării intersectoriale în asistența subiecților VF, cooperarea cu actorii comunitari în vederea asigurării abordării multidisciplinare în procesul de identificare, asistență și post-intervenție a situațiilor specifice domeniului de violență în familie, oferirea asistenței necesare victimelor VF și victimelor infracțiunilor, etc.

MMPS în anul 2023 a inițiat proiectul hotărârii de Guvern cu privire la aprobarea Regulamentului-cadru privind organizarea și funcționarea Serviciului social de reabilitare a victimelor VF și a Standardelor minime de calitate. Proiectul se află în procedură de avizare.

Modificările înaintate derivă din sugestiile și recomandările colectate de la specialiștii centrelor de reabilitare pentru victimele VF în procesul efectuării „Analizei rapide pentru îmbunătățirea reglementării serviciilor adresate victimelor VF”. Astfel, modificările inițiate vor face față provocărilor în procesul de administrare, dar și în asigurarea calității serviciilor pentru victime, inclusiv prin prisma Convenției de la Istanbul.

4.3. Politici bazate pe drepturile omului

{Punerea în aplicare a legilor axate pe victime pentru prevenirea și combaterea tuturor formelor de violență împotriva femeilor}

Prin Hotărârea Guvernului nr.173 din 29.03.2023 a fost creat Centrul de Justiție Familială al Poliției, fiind aprobat Regulamentul-cadru cu privire la activitatea Centrului de Justiție Familială al Poliției și a Standardelor minime de calitate.

Centrul de Justiție Familială asigură intervenția imediată și multidisciplinară în cazurile de violență în familie și violență sexuală, preponderent pentru victime mature, axate pe servicii de examinare medico-legală, asistență psihologică de criză, evaluare a riscurilor, referire către servicii specializate, adăpost de urgență pe termen de până la 24 ore, audiere cu înregistrare audio-video și în condiții speciale, etc.

În scopul îmbunătățirii mecanismelor de acces la justiție a victimelor violenței în familie și a victimelor infracțiunilor sexuale, inclusiv a copiilor, dar și eficientizării mecanismelor de instrumentare a acestor categorii de infracțiuni prin Legea nr.316/2022, care a intrat în vigoare la data de 09.01.2023, au fost operate mai multe modificări la legislația penală și civilă.

Prin această lege au fost aduse mai multe modificări la legislația procesuală și materială atât penală cât și civilă. Urmare a modificărilor adoptate la legislația penală, la art. 201/1 alin. (1) din Codul penal a fost majorată pedeapsa cu închisoarea de la 3 până la 4 ani. De asemenea, în vederea îmbunătățirii mecanismului de sancționare a agresorilor și în scopul descurajării de a comite acte de violență, art. 201/1 alin. (2) a fost completat cu o agravantă nouă, astfel se încriminează fapta săvârșită cu bună știință față de un minor sau față de o femeie gravidă ori profitând de starea de neputință cunoscută sau evidentă a victimei, care se datorează vârstei înaintate, bolii, dizabilității ori altui factor.

De asemenea, au fost aduse modificări și la art. 109 Cod penal în partea neadmiterii înlăturării răspunderii penale în rezultatul împăcării victimei cu infractorul în cazul infracțiunilor cu caracter sexual, cu excepția infracțiunilor ușoare sau mai puțin grave, dacă acestea au fost săvârșite de către minori. Totodată, cu scopul redefinirii noțiunii de consimțământ al victimei exprimat în cazul infracțiunilor ce atentează la libertatea și inviolabilitatea sexuală, a fost completat Codului penal cu articolul 132/2.

La fel, prin legea menționată mai sus art. 60 din Codul de procedură penală a fost completat cu alin. (1) care enumeră drepturile specifice ale părții vătămate în cauzele penale privind infracțiuni cu caracter sexual, privind violența în

familie, privind traficul de persoane sau privind traficul de copii. În aceeași ordine de idei s-a stabilit la art.113 că confruntarea victimelor/părților vătămate cu bănuitul sau învinuitul se desfășoară cu acordul primelor în prezența avocatului și, după caz, cu participarea psihologului. În lipsa acordului victimei sau al părții vătămate, confruntarea poate avea loc în baza unei ordonanțe motivate a procurorului, cu invocarea circumstanțelor importante pentru stabilirea adevărului, care nu pot fi soluționate în alt mod. Ordonanța de dispunere a confruntării poate fi atacată la judecătorul de instrucție.

Adițional, prin Legea nr. 316/2022 au fost efectuate modificări la art. 281 din Codul de executare astfel fiind stabilit că în cazul liberării condamnatului care execută pedeapsa în penitenciar, administrația penitenciarului, cu cel puțin 7 zile înainte de data la care urmează să fie liberat, informează organul afacerilor interne despre liberarea din locul de deținere a condamnatului pentru infracțiuni de violență în familie sau infracțiuni cu caracter sexual. În scopul asigurării unei implementări efective a noilor prevederi, Administrația Națională a Penitenciarelor în data de 29.01.2024 a emis o Dispoziție prin care a dispus că în cazul liberării din locul de deținere a condamnatului pentru infracțiuni de violență în familie sau infracțiuni cu caracter sexual, responsabilă de informarea organelor de poliție este subdiviziunea – evidență deținuți din cadrul instituției penitenciare.

Rezultatele cercetării sunt utilizate în activitățile de advocacy.

În anul 2023, a fost elaborat și lansat Raportul privind cazurile examinate de Comisia de monitorizare și analiză a cazurilor de violență în familie soldate cu deces sau cu vătămare gravă a integrității corporale a victimelor în anul 2022⁹⁹. Raportul a constatat că violența împotriva femeilor rămâne o infracțiune foarte răspândită și în mare măsură nepedepsită în Moldova.

Raportul a relevat un număr de lacune care nu au fost abordate, cum ar fi atenția insuficientă acordată violenței în bază de gen a infracțiunii, a

⁹⁹ CDF în parteneriat cu MAI

numeroaselor plângeri anterioare privind violență în familie prezentate de victime, investigarea inadecvată a cazurilor raportate.

Raportul vine cu o serie de recomandări printre care: necesitatea modificării legislației, integrarea noțiunii de femicid în strategiile și politicile naționale. Recomandările Raportului de analiză a cazurilor examinate de Comisia de monitorizare au fost incluse în Programul național privind prevenirea și combaterea violenței față de femei și violenței în familie pentru anii 2023-2027, precum și au fost elaborate infografice care prezintă succint rezultatele și recomandările raportului de analiză .

Activitatea Comisiei pentru Monitorizarea și Analiza Cazurilor de Violență în familie soldate cu deces prin revizuirea chestionarului de colectare a datelor privind cazurile care s-au soldat cu deces, a fost consolidată prin instruirea a 114 ofițeri de poliție, șefi ai inspectoratelor de poliție, șefi ai secțiilor de securitate publică și șefi ai secțiilor de investigare penală din toate raioanele țării în completarea noului Formular de colectare a datelor.

În 2023 a fost elaborat Raportul de analiză „Egalitatea de gen în Republica Moldova, tendințe, bune practici și inițiative de impact 2015-2023”. Scopul cercetării a constat în cunoașterea tendințelor de schimbare în domeniul egalității de gen, a bunelor practici și a impactului acestora, în perioada anilor 2015-2023, în Republica Moldova.

Au fost realizate interviuri individuale aprofundate cu experți în 4 domenii cheie ale egalității de gen: (i) prevenirea și combaterea violenței în familie și a violenței în bază de gen; (ii) sănătatea reproductivă; (iii) politicile familiale și (iv) rolul bărbaților în viața de familie și în creșterea și educația copiilor. Cercetarea vine cu recomandări specifice în cele 4 domenii cheie analizate.

4.4. Cercetare și colectare de date

{Colectarea și sintetizarea de date și efectuarea de cercetări privind prevalența tuturor formelor de violență împotriva femeilor și eficacitatea măsurilor

întreprinse, care vor fi împărtășite publicului și agențiilor similare din alte țări, pentru comparație și pentru a încuraja cooperarea}

Elaborarea unui chestionar de colectare de date ajustat pentru a corespunde mai bine rigorilor privind colectarea dezagregată de date, în conformitate cu prevederile art 11. al Convenției de la Istanbul, în urma vizitei de studiu a membrilor Comisiei de monitorizare și analiză a cazurilor de violență în familie soldate cu deces sau cu vătămare gravă a integrității corporale a victimelor la omologii din Georgia¹⁰⁰.

Datele statistice pentru anul 2023 se colectează de la prestatorii de servicii, specialiști și specialiste din domeniul asistenței sociale, utilizând Formularul statistic Nr.9 privind violența în familie¹⁰¹.

Indicatorii din Formular au fost completați cu date suplimentare în contextul realizării multiplelor măsuri adresate refugiatelor din Ucraina, fiind adaptat reformei în domeniul asistenței sociale „Restart”.

Tabel nr.2

Intervenții specifice realizate	ASC	Prestatori de servicii
<i>Numărul total de cazuri de violență în familie sesizate și/sau referite pe parcursul anului 2023, din ele</i>	3082	1112
<i>sesizări de la victime</i>	283	522
<i>sesizări de la membrii de familie</i>	65	79
<i>autosesizări</i>	35	30
<i>sesizări de la organele de poliție</i>	2598	127
<i>sesizări de la specialiști din domeniul medical</i>	21	8
<i>sesizări de la specialiștii din domeniul educației</i>	40	0
<i>sesizări de la autoritatea tutelară</i>	5	47
<i>sesizări de la organizații neguvernamentale</i>	22	251
<i>sesizări din partea altor persoane care dețin informații despre pericol iminent de săvârșire a unor acte de violență sau despre săvârșirea lor</i>	14	48

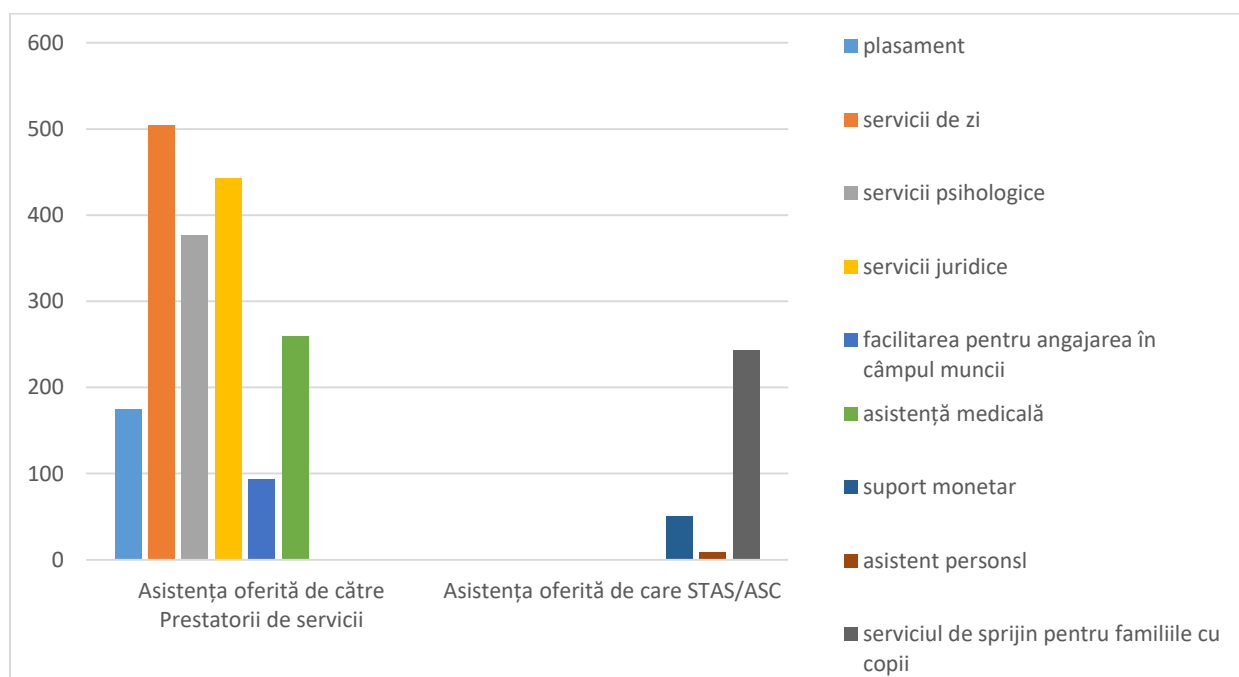
¹⁰⁰ Proiectul Consiliului Europei „Sprijin în implementarea Convenției de la Istanbul în Republica Moldova”

¹⁰¹ La începutul anului 2024, formularul a fost digitalizat, iar specialiștii/tele au fost instruiți de către MMPS, cu sprijinul UN Women Moldova și cu suportul UNHCR

Numărul total de cazuri confirmate înregistrate în Registrul de evidență a cazurilor de violență în familie pe parcursul anului 2023	2515	1084
<i>din ele primare (prima dată) (Total)</i>	1776	977
<i>dintre cele primare, doar victime adulte</i>	1297	374
<i>dintre cele primare, doar victime adulți cu copii</i>	479	603
<i>din ele repetate (total)</i>	740	107
<i>dintre cele repetate, doar victime adulte</i>	563	69
<i>dintre cele repetat, doar victime adulți cu copii</i>	177	38

În acest sens, STAS, ASC și prestatorii de servicii sociale publici și privați au oferit asistență socială victimelor VF, după cum urmează în Diagrama 4.

Diagrama 4

Servicii sociale acordate în vederea asistării victimelor VF în rândul refugiaților, au constituit servicii de zi (68), plasament (55), procurări de inventar (113), asistență personală (3), echipa mobilă (3), precum și alte servicii de alimentație, oferirea pachetului igienic, asistență în legalizarea statutului de ședere legală pe teritoriul RM, asistență în documentare, scolarizare,

obținerea suportului financiar oferit de ONU, asistență de reintegrare post-centru, asistență telefonică-juridică, psihologică, sprijin familial pentru familii cu copii, consiliere psihologică, ajutor social, etc.

În a doua jumătate a anului 2023, a fost inițiată elaborarea studiului privind Cartografierea serviciilor și capacităților pentru a răspunde la violența în bază de gen în Republica Moldova¹⁰². Rezultatele au fost prezentate în cadrul unui atelier desfășurat online și offline cu participarea reprezentanților instituțiilor publice, partenerii de dezvoltare și organizațiilor comerciale cu competențe în domeniul prevenirii și combaterii VF.

În a doua jumătate a anului 2023, a fost lansat studiul „Violența în baza de gen în Republica Moldova în contextul crizei umanitare produse de războiul din Ucraina”¹⁰³. Evenimentul a întrunit peste 30 de experți, reprezentanți ai organizațiilor societății civile naționale și internaționale, agențiilor ONU, autorităților publice centrale și locale, activiști și părți interesate din diverse sectoare.

Constatările cheie din raport au fost prezentate prin prisma vocilor femeilor, reprezentante a fiecărui grup cercetat - femei strămutate din Ucraina, dar și din Republica Moldova - femeile în etate, femeile cu dizabilități, femeile rome, fetele adolescente și persoanele LGBTIQ+, accentul fiind pus pe intersecția dintre violența în bază de gen și nevoile economice și psihosociale ale acestora.

De asemenea, a fost elaborată „Cartografierea serviciilor în domeniul violenței în bază de gen în Republica Moldova” destinată tuturor actorilor interesați. Documentul pune la dispoziția specialiștilor un instrument care vine să sistematizeze/ordoneze toate serviciile active în domeniul violenței în bază de gen, astfel încât procesul de redirectionare a beneficiarelor, în funcție de necesități, să fie unul cât se poate de eficient.

¹⁰² UNFPA și UNHCR și realizată prin intermediul Gender-Centru și SOCIOPOLIS Consultanță SRL

¹⁰³ VOICE Moldova cu suportul HIAS în cadrul proiectului „Parteneriat pentru schimbare: un proiect centrat pe femei și fete în răspunsul la criza regională provocată de războiul din Ucraina”

Cercetarea a fost structurată astfel încât să ofere o imagine de ansamblu a serviciilor/asistenței de care pot beneficia persoanele afectate de VBG, din perspectiva drepturilor asigurate de legislația în domeniu, inclusiv de mecanismele intersectoriale de intervenție, urmărind traseul pe care urmează să-l parcurgă atunci când se confruntă cu o situație de VBG.

CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

Republica Moldova a înregistrat progrese importante în dezvoltarea sistemului de prevenire și combatere a violenței față de femei și a violenței în familie. Cu toate acestea, este necesară alinierea în continuare a unor aspecte ale cadrului normativ și a practicilor din domeniu la prevederile Convenției Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței în familie, ratificată de către Parlamentul Republicii Moldova prin Legea nr. 144/2021.

Practicile internaționale confirmă importanța dezvoltării și asigurării sustenabilității serviciilor specializate de asistență dedicate victimelor/supraviețuitorilor violenței în bază de gen. Acestea pot fi integrate în servicii specializate pentru victimele violenței împotriva femeilor, violenței în familie sau în servicii de asistență specializată pentru victimele infracțiunilor sexuale.

Pentru a realiza un progres real și a avea un impact sustenabil este necesară implicarea și responsabilizarea tuturor autorităților publice centrale și locale, a partenerilor din societatea civilă, a mass-mediei și a mediului privat, precum și a fiecărei comunități să conlucreze pentru a preveni și a combate violența față de femei și violența în familie și a asigura accesul la servicii de sprijin pe termen lung pentru victime.

Ca rezultat al acțiunilor întreprinse se va diminua nivelul de violență față de femei și violență în familie, se va micșora numărul cazurilor de deces în urma actelor de violență în familie, astfel încât femeile și fetele vor avea posibilitatea să-și realizeze întregul potențial la edificarea unei societăți puternice.

Gradul înalt de toleranță a violenței împotriva fetelor și femeilor rămâne a fi o provocare majoră. Violența împotriva femeilor rămâne adânc înrădăcinată în dezechilibrul de gen, iar accesul limitat al femeilor la justiție penală, încurajează agresorii care se bucură de impunitate sau pedepse care nu sunt de natură să le schimbe comportamentul.

Cadrul instituțional în domeniul prevenirii și combaterii violenței față de femei și a violenței în familie necesită consolidare în vederea capacităților de cooperare și reformare a mecanismului național de protecție și asistență a victimelor în bază de gen.

Pentru îmbunătățirea situației în domeniu sunt necesari pași în vederea implementării următoarelor recomandări:

- îmbunătățirea legislației pentru protecția femeilor împotriva tuturor formelor de violență, inclusiv violența facilitată de tehnologii, dar și implementarea de măsuri de prevenire și combatere a violenței împotriva femeilor în dimensiunea digitală;
- adoptarea de noi reglementări pentru a combate și incrimina formele de violență facilitate de tehnologie;
- elaborarea de politici cuprinzătoare pentru a asigura accesul efectiv a femeilor la justiție și un sistem eficient de justiție care să investigheze cazurile și să atragă la răspundere agresorii pentru toate formele de violență față de femei reglementate în Convenția de la Istanbul;
- asigurarea resurselor necesare pentru implementarea Programului național 2023-2027 în domeniul prevenirii și combaterii violenței față de femei și a violenței în familie, pentru a oferi un răspuns holist la toate formele de violență împotriva femeilor;
- să integreze perspectivele și nevoile femeilor la care sunt sau pot fi expuse sau care pot să fie expuse riscului de discriminare multiplă, cum ar fi lucrătorii casnici, solicitanții de azil și/sau femeile migrante și femeile cu dizabilități, în proiectarea, implementarea, monitorizarea și evaluarea politicilor cuprinzătoare și coordonate de prevenire și combatere a violenței împotriva femeilor, pentru a depăși dificultățile specifice cu care se confruntă aceste grupuri de femei;
- să ofere resurse umane și financiare suficiente organismului național de coordonare pentru ca acesta să își poată îndeplini atribuțiile de a coordona și implementa politici privind toate formele de violență împotriva femeii, precum și să efectueze monitorizarea și evaluarea politicilor respective;

- să colecteze, să analizeze și să difuzeze date administrative dezagregate în toate domeniile de relevanță la Convenția de la Istanbul;
- să faciliteze accesul femeilor victime ale violenței la serviciile de sănătate, prin adoptarea măsurilor pozitive de acoperire a costurilor serviciilor de sănătate, accesibile și primitoare, eliminând barierele lingvistice, culturale sau financiare, prin implementarea de programe de asistență medicală gratuite sau subvenționate pentru femeile victime ale violenței, care nu au asigurare medicală;
- să aloce resurse umane și financiare adecvate serviciilor sociale, inclusiv celor furnizate de autoritățile locale, în sprijinul victimelor tuturor formelor de violență împotriva femeilor;
- să înființeze programe dedicate menite să asigure abilitarea economică pe termen lung a femeilor victimele violenței în familie și independența lor financiară;
- creșterea numărului și a răspândirii geografice a adăposturilor pentru violența în familie și a acestora, accesibilitatea femeilor care sunt sau pot fi expuse riscului de discriminare intersecțională, cum ar fi femeile cu dizabilități, femeile cu probleme de dependență, femeile roma și femeile care locuiesc în zone rurale;
- să se asigure că legislația și mecanismele de implementare acordă atenția cuvenită incidentelor de violență în familie și violență sexuală în deciziile privind custodia (determinarea domiciliului copilului) și drepturile de vizită, precum și că toate autoritățile implicate în deciziile respective sunt instruite asupra efectelor pe care violența le are asupra copiilor, pentru a proteja siguranța victimei și a copiilor ei.

Programele de liderism a femeilor

Organizatori	Acțiunea	Numărul de participanți
AO „Institutum Virtutes Civilis și Fundația „Friedrich Ebert”	12 Instruiri în vederea dezvoltării capacităților femeilor pentru participare în alegerile locale.	301 femei din întreaga țară (dintre care 11 femei cu dizabilități și 5 de etnie romă)
<i>Programul de formare de formatoare în domeniul participării politice a femeilor</i>	Instruiri de abilitare a femeilor de a participa în procesele decizionale la nivel local și central.	25 femei (dintre care 2 femei cu dizabilități și 1 femeie de etnie romă)
	Dezbateri publice „Contribuția femeilor în dezvoltarea comunităților”	60 femei, reprezentanți ai Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE) și autorități publice locale (APL) din raioanele Telenești, Strășeni, Ialoveni, Rezina
	Activități de consolidare a capacităților pentru promovarea unei politici externe.	43 femei și bărbați din sistemul diplomatic al Republica Moldova
Asociația Femeilor Antreprenoare în parteneriat cu UN Women, Consiliul Național al Tinerilor din Republica Moldova, Consiliul Norvegian al Refugiaților și OIM	Training-uri pentru consolidarea capacităților antreprenoriale cu acordarea a 19 granturi (au fost deschise start-up-uri), soft skills, scrierea planurilor de afaceri, cursuri de limba engleză, training-uri privind economia verde - elaborarea planurilor de afaceri „verzi”	215 femei refugiate din Ucraina și persoane vulnerabile din Chișinău și raioanele adiacente

**Programe de consolidare a capacităților resurselor umane
încadrate în serviciile de asistență socială cu genericul prevenirii și combaterii violenței femeilor și
violenței față de copii**

Organizatorul	Tematica	Nr. participanți / categorii de specialiști
ANAS	Curs online: Gestionarea cazurilor de violență în familie (https://elearn.anas.md/)	180 specialiști din cadrul a 8 STAS-uri
UNFPA	Consolidarea cunoștințelor și competențelor reprezentanților agențiilor teritoriale de asistență socială privind Managementul de caz în serviciile de asistență și protecție a persoanelor afectate de violență în bază de gen (formarea de formatori)	5 specialiști din cadrul ANAS și reprezentanți ai instituțiilor publice specializate
ANAS	Consolidarea cunoștințelor și competențelor reprezentanților agențiilor teritoriale de asistență socială privind Managementul de caz în serviciile de asistență și protecție a persoanelor afectate de violență în bază de gen	2135 angajați ai instituțiilor publice cu specializare înaltă gestionate de către ANAS
MMPS cu suportul Copil, Comunitate, familie (CCF) Moldova	Programul de instruire în domeniul prevenirii și combaterii violenței față de copii	220 participanți, asistenți sociali / pedagogi
MMPS cu suportul Consiliul Europei	Protecția copiilor împotriva violenței și prevenirea acesteia, inclusiv în mediul online în Republica Moldova	240 participanți, asistenți sociali
MMPS cu suportul UNICEF	Mecanismul de cooperare intersectorială privind identificarea, evaluarea, asistența și monitorizarea cazurilor de violență, neglijare, exploatare și trafic asupra copiilor, în conformitate cu prevederile Hotărârii Guvernului nr. 270/2014 cu privire la aprobarea Instrucțiunilor privind mecanismul intersectorial de cooperare pentru	3359 participanți, specialiști în domeniul protecției copilului / asistență socială / specialiști din domeniul sănătății / ordine publică / educație

	identificarea, evaluarea, referirea, asistența și monitorizarea copiilor victime și potențiale victime ale violenței, neglijării, exploatării și traficului	
MMPS cu suportul UN Women	Instruire de formare inițială (40 de ore)	Personalul din cadrul Serviciului integrat regional pentru victimele violenței sexuale privind răspunsul multidisciplinar la cazurile de violență sexuală
	Organizarea și funcționarea Serviciului și modalitățile de cooperare cu echipele multidisciplinare locale	88 de profesioniști, inclusiv 75 de femei și 13 bărbați, echipele multidisciplinare din 12 localități din raionul Ungheni
		207 de profesioniști, inclusiv 153 femei și 54 bărbați, participanți ai echipelor multidisciplinare din raioanele Fălești, Sângerei, Telenești, Călărași, Nisporeni
	Abordarea multidisciplinară a cazurilor de violență sexuală	46 reprezentanți (38 femei și 8 bărbați) a instituțiilor medico-sanitare, inclusiv din Unități Primiri Urgențe și ginecologie, medici legiști din raioanele Ungheni, Nisporeni, Călărași, Fălești, Telenești și Sângerei
	Cercetarea infracțiunilor privind viața sexuală	29 de persoane (8 femei și 21 bărbați): procurori/-oare și șefii/-fele inspectoratelor de poliție din raioanele Ungheni, Fălești, Sângerei, Telenești, Călărași, Nisporeni
OIM	În cadrul proiectului: Reducerea vulnerabilităților la nivel comunitar la Traficul de Persoane în Republica Moldova.	51 de persoane, inclusiv: 8 mediatori comunitari (6 bărbați și 2 femei);

		18 reprezentanți ai autorităților locale și școlilor (7 femei și 11 bărbați); 25 de reprezentanți ai comunității Roma (15 femei și 10 bărbați), din raioanele Soroca, Otaci, Nisporeni (Vulcănești) și Glodeni
--	--	---